

Anul IV.

Nro 13 si 14.

Fóí'a basericésca.

Ogranu

pentru cultura religioasa a clerului si a
poporului.

Redigeata de

Dr. Alesandru V. Gram'a.

10 si 25 Juliu 1886.

Cuprinsulu:

Baseric'a si legile statului. — Aureolele Santiloru. — Legislatiunea canonica
despre martori. — Santulu Pietru in Rom'a. — Binecúventarea casatoricloru. —
Vieti'a religioasa a Parisului. — Scheletu de predica despre providint'a domne-
dicesca. — Scheletu de predica despre juramentul falsu. — Sentintie classice
morali latine. — Revist'a basericésca. — Incunosciintare.

Apare in 10 si 25 st. n. a fia-carei luni.

Pretiulu pre unu anu 3 fl. v. a.

Blasiu, 1886.

Tipografia Seminariului gr.-cat. in Blasiu.

Baseric'a si legile statului.

In scurt'a polemía, ce organulu nostru o a avutu in numerulu trecutu cu unu reflectante la parerile nóstre, amu fostu promisu, cà in unu articulu separatu vomu revení la principiile, dupa cari consideramu noi relatiunea basericeii si a clerului nostru facia cu legile si dispusetiunile civili, in câtu acele atingu baseric'a.

Pusetiunea basericeii facia cu legile statului este astádi pretotindine forte grea in tota Europ'a. Atátu de grea, câtu se postesce nunumai un'a cunoscintia câtu se póte mai fundata a principiiloru basericeii si a dispusetiuniloru si legiloru civili, ci si un'a prudintia si unu tactu tare delicatu, deca omulu nu voiesce se vina mai la totu pasiulu in conflictu seau cu principiile basericeii, seau cu puterea statului. Au trecutu dejá dorere de multu tempurile acele, cându statulu si tienea de prim'a sa datorintia a promová interesele si binele basericeii, fiendu-cà erá convinsu, cà prin asia ceva servesce mai bine interesele sale proprie. Statulu numitu modernu, diametralu opusu celui vechiu, si tiene de datorintia ceruta de principiile civilisatiunei, cà deca nu pasiesce in contr'a basericeii pre facia, atunci celu pucinu legislatiunea se si-o compuna astu-feliu, câtu se se delature si umbr'a de prepusu, cà dóra elu ar' voi se fia unu fuleru alu basericeii. De ací apoi urméza, cà pretotindine prin tote statele europene suntu multe legi civili, cari desi nu suntu indreptate de a dreptulu in contr'a basericeii, totusi suntu de asia, câtu numai decátu vede ori si cine, cà prin ele binele basericeii de locu nu se promovéza. Astu-feliu potemu se dicemu, cà desi in tempulu presente pusetiunea basericeii facia cu statulu nu este chiaru pusetiunea facia cu unu inimicu, dara totusi la totu casulu pusetiunea facia cu un'a persona cu totulu indiferenta facia de interesele ei. Inse chiaru pentru ace'a, cà statulu este mai multu seau mai pucinu indiferentu facia cu baseric'a, pusetiunea ei este forte grea, din cauza cà contactulu basericeii cu statulu este nunumai cuotidianu, ci asia dicundu comunu. Ma nunumai atât'a, ci de multe ori este chiaru si avisata la ajutoriulu lui.

Tote aceste ni areta, cà deca óre canduva, atunci in tempulu presentu mai multu cá ori si candu preotimea in relatiunea ei facia cu statulu trebuie se-si tiena purure inaintea ochiloru macesim'a acea de prudintia inculcata de Mantuitoriulu nostru Isusu Christosu: „*fiti intielepti cá sierpii si nevicieni cá porumbii*“.

Deca preotimea in relatiunea ei facia cu statulu nu vá avé prudintia si tactulu recerutu prin macesim'a acést'a, atunci tare usioru se pote intemplá, cà se se lovésca de doi scopuli diametrali opusi, si daun'a, ce se causéza prin

acést'a, se fia forte mare. De vá considerá totu de a un'a numai legea civila, fora de a cunosce spiritulu ei, si fora cá se fia in stare a o aplicá la casuri practice obvenienti in decursulu pastorirei sale, atunci tare usioru se póte intemplá, cá relatiunea lui facia cu statulu se fia de asia, precum o vedemu, cá este in statele orientali desbinata de baserica, seau asia dicundu in statele cesaro-papiste. Dein contra de va urgeá totu de a un'a legile basericesci, fora se se uite la ace'a, cá óre in atari impregiurari esecutabili suntu seau nu, atunci éراسi tare usioru se pote intemplá, se-si consume activitatea, se-si causeze neplaceri si trepadari, fora cá baseric'a se aiba ver unu folosu de acolo, si fora cá se póta dice, cá legea basericeii este esecutata. Pre calea acést'a pusetiunea preotului devine analoga, déca nu asemenea, pusetiunei aceluia, care pórtá un'a lupta desperata, fora cá se aiba nice cea mai mica siansa de invingere. Baseric'a poftesce, ce e dreptu, lupta dela preotii sei pentru principiile sale. Inse baseric'a dela ostasii sei poftesce si ace'a, cá se fia intiepti, si se nu deschida lupt'a acést'a, atunci cându sciu inainte cu tóta securitatea, cumcá voru fi invinsi. Acést'a pentru-cá baseric'a si pretiuesce poterile sale, si nu voiesce se le consume fora causa.

Din aceste se póte vedé, cari suntu principiile, dupa cari preotimea are se-si indrepte relatiunea sa facia cu legile civili ale statului, in câtu acele atingu baseric'a.

Dóne suntu principiile aceste, de cari tienenduse va aperá si interesele basericeii, si nu va veni in conflictu nice cu legile statului, fora cá baseric'a se aiba ver unu folosu adevératu din conflictulu acest'a.

Primulu din principiile aceste este, cá unde statulu recunósce dreptulu basericeii, seau unde legea statului este de asia, câtu baseric'a si póte validitá legile sale, fiendu-cá insasi legislatiunea statului ia deschisu terenulu spre asia ceva, acoló preotimei nu i este iertatu a cede nemicu, ei chiaru din contra i incumbe datori'a cea mai santa a aperá drepturile si institutiunile basericeii cu tote midilocenele possibili, ce numai i stáu la dispusetiune. Amu poté aduce de esemplu mai multe lucruri, ce cadu in sfer'a acestor'a. Ne marginimu inse a reimprospetá numai in memori'a cetitoriloru nostrii unu casu amintitu in colonele organului acestui'a.

Anume la noi nu este introdusa casatori'a civila. La noi statulu tiene principiulu, cá elu recunósce casatoriile inchiate dupa legile confesiuniloru. Prin principiulu acest'a basericeii i s'a deschisu terenu de asi aperá cu putere si cu succesu legile sale matrimoniali in unulu fia-care casu, si inca a si le aperá intre marginile legiloru civili, fora cá prin ace'a se vina in conflictu cu legile civili. Astu-feliu baseric'a cu totu dreptulu póte se nu recunósca de valida casatori'a unui catolicu inchiate cu unu acatolicu, déca intre eli esiste unu impedimentu derimatoriu de casatoria, pre care confesiunea acatolica nu l'a primita in codicele seu matrimonialu. Má inca mai multu! Baseric'a are dreptulu a pretinde, cá statulu se-i recunósca invaliditatea acést'a, dupa ce elu sustiene principiulu, cá recunósce casatoriile confesiuniloru. Invaliditatea

acést'a inse atinge numai pre partea catolica. Déca inse pentru partea catolica baseric'a are dreptulu de a dechiará un'a atare casatoría de invalida, atunci e lucru firescu, cà are dreptu a urgeá tóte consecintiele impreunate cu invaliditatea unei casatoríe, in câtu acele cadu in sfer'a basericeei catolice. Un'a atare consecintia ar fi, cá acei copii nascuti din un'a atare casatoría, cari dupa legea civila au se urméze confesiunea catolica, se fia ilegítimi. Si noi de locu nu potemu crede, cumcá unu dicasteriu óre carevá civilu póte se condanne pre unu ministru catolicu, care se pune pre terenulu acest'a legalu si recunoscutu de statu. Cu atátu mai tare ne amu miratu, cându amu vedíutu cá D. reflectante s'a superatu reu, pentru-cá nu am sustienutu, cá statulu recunósce cu multa intiepletiune si política un'a atare casatoría de valida si pentru partea catolica, si cá de ce amu aপরatu asia tare dreptulu basericeei pre unu terenu, pre care i l'a concesu si deschisu insusi statulu. Ma s'a superatu tare si pentru-cá nu amu aপরatu pre partea catolica, care calca in petióre legile basericeei recunoscute de statu, si nu i amu facutu mangaiarea se sustienemu, cá casatorí'a ei desi nu-io recunósce baseric'a, totusi io recunósce statulu, si ea pentru ace'a totu catolica remâne. A cede in asia ceva, insemnéza a nu aপরá principiile basericeei nice acoló unde legea civila i stà in ajutoriu.

Astu-feliu primulu principiu se póte resumá pre scurtu in cuvintele: preotimea trebuie se apere legile si institutiunile basericeei totu de-a-un'a cu consecintia, atunci cându o favoresce insasi legea civila, si cea mai mica concessiune in lucrurile aceste este un'a vatemare a basericeei.

Mergemu la alu doile principiu. Principiulu acest'a este un'a specie de respnsu la intrebarca, cumcá ce are se faca preotimea in portarea sa facia cu acele legile civili, cari suntu chiaru opuse celoru basericesci? Ací avemu se insemnamu, cá in unulu fia-care atare casu preotimea are datorintia de a fi facutória de pace, càce Mantuitoriulu a disu: „*fericiti suntu factorii de pace*“. Facutória de pace inse vá fi atunci, déca vá cautá un'a modalitate óre care, câtu se-i fia possibilu a implini si legea basericésca si cea civila. Unu esemplu vá lamurí lucrulu, credemu, de ajunsu. Legea basericésca dice, cá in cemeteriulu catolicu nu este iertatu a immormentá pre acatolici. Legea civila din contra demânda, cá de vá morí unu acatolicu in ace'a comuna, unde confesiunea lui nu are cemeteriu, atunci preotulu catolicu se pedepsece tare aspru, déca nu vá concede immormentarea acatoliculu in cemeteriulu seu. Ce are dara se faca unu preotu catolicu, cându i s'ar' intemplá unu atare casu, se móra unu acatolicu in comun'a sa, in care nu este decátu cemeteriu catolicu? De vá concede immormentarea lui in cemeteriulu catolicu, calca legea basericésca; de nu o vá concede, calca legea civila. Cu tóte aceste amendóua póte se le implinésca fórté usioru si cu conscientia linistita. Unu preotu prudentu va lasá in unu coltiu alu cemeteriulu unu locu separatu destinatu pentru acei acatolici, ce s'aru intemplá se móra in comun'a sa. Facúndu acést'a nu calca nice legea basericésca, nice cea civila.

Ce are inse se faca preotulu atunci, cându i este preste potintia a aflá o modalitate, câtu se le póta impliní pre amendóue? In casulu acest'a trebuie se considere mai cu séma casulu, cându legea basericésca nu se póte impliní asia precum se cuvine, in câtu scopulu ei in adeveru se se ajunga, deóre-ce legea civila i stá astu-feliu in contra, in câtu implinirea legéi basericesci i este preste tóta potint'a. Căce déca legea basericésca nu se póte impliní nice de cum, atunci se o lase cu totulu, se nu cerce implinirea ei, căce *ad impossibilia nemo obligatur*. Unu atare casu este celu amintitu in numerulu trecutu. Legea basericésca dice, că toti copiii nascuti din casatorie mestecate, in cari un'a parte e catolica, au se fia catolici, si pretinde si unu reversu dela partea acatolica, cumcá se invoiesce la asia cev'a. Legea civila din contra dice, că in casatoriile mestecate fetiorii urméza confesiunea tatalui, éra fetele confesiunea mamei, si că unu atare reversu nu are nice un'a valóre inaintea legéi civili. Legile aceste suntu diametralu opuse. Ce are dara preotulu se faca? Dupa-ce nu se póte dice, că are garanti'a ceruta de baserica, cumcá copiii voru fi educati toti in credint'a catolica, deorace reversulu inaintea legéi civili nu are nice un'a valóre, asia este cu multu mai bine, cá pre copiii, cari legea civila i dá celei-lalte confesiuni, se-i lase in pace, si se nu i boteze, si se nu li prefaca alte functiuni religióse, căce numai vá vení in conflictu cu legea civila, si legea basericésca totusi nu póte dice că o a implinitu. Si aici ne amu miratu, că D. reflectante desi legea basericésca de locu nu se póte impliní, totusi consiliéza preotimea cá se-o implinésca, prin ce biét'a preotime numai si va incarcá procese preste procese, căce ministrii acatolici voru reclamá in continuu pre copiii, pre cari legea civila i aseriu loru. Densulu in casulu amintitu mai susu cu validitatea casatoriei unuia catolicu cu unu acatolicu irretitu cu impedimentu derimatoriu pretinde, cá preotimea se céda, desi are totu dreptulu in mâna. Din contra in casulu cu confesiunea copiiloru din casatoriile mestecate pretinde, cá preotimea se nu céda, desi nu are nice un'a siansa de reusire. Ni se pare, că nu este destulu de consecentu in judecarea relatiunei basericee si a statului.

Mai greu este casulu, candu nu pote preotulu aflá nice un'a modalitate, cá se le implinesca pre amendoué, legea basericésca inse o pote impliní, câtu scopulu ei perfectu se se ajunga, inse numai asia, deca ignoréza legea civila. Casulu acest'a la noi mai cá nu pote ocure. Elu ocure mai cu sema in statele, unde statulu este in lupta facisia cu baseric'a. In casulu acest'a activitatea preotului trebuie se se indrepte dupa aksiom'a, că *trebuie se asculte omulu mai multu de Domnedieu decâtu de omeni*. Se implinesca legea basericee, éra apoi pentru neimplinirea cele civili se suferé pedeps'a dictata prin lege cu pacientia. Astu-feliu s'au portatu crestinií celi de antaiu, éra in tempurile nostre clerulu din Prusi'a.

Astu-feliu principiile nóstre suntu urmatoriele: aperarea legiloru si institutiuniloru basericesci, cându legea civila i stá in ajutoriu; dupa acea

conciliarea legiloru basericesci si civili cându acést'a e possibila: si in urma incungiurarea conflictului cu statulu, cându legeri basericesci i stâ legea civila astu-feliu in contra, câtu de locu uu se póte impliní; cându inse nu aflá nice un'a modalitate de ale impliní pre amendoué, legea basericesca inse o pote usioru impliní perfectu, câtu scopulu ei se se ajunga, atunci se o implinesca, si apoi se sufere pedeps'a dictata de legile civili cu pacientia crestinesca.

Aureolele Santiloru.

Este un'a datina antica atâtu in baserie'a apusului câtu si in a resaritului, cá imaginile Santiloru se depingu de comunu cu simbolele daruriloru, ce le au primitu dela Domnedieu, si cu insemnele virtutiloru, ce le au deprinsu in modu eroicu in vietia. Astu-feliu spre esemplu de comunu Santulu Petru se depinge cu chiaile in mâna, cari suntu simbolulu potestateri basericesci date lui de insusi Mantuitoriulu nostru Isusu Christosu. Din contra Santulu Paulu se depinge de comunu cu sabi'a langa elu, carea este insemnulu virtutei celei mari a apostolfeii, ce o a deprinsu elu in mesura mai mare cá toti celilalti Apostoli, precum insusi dice: „*câ mai multu decâtu toti celilalti m'am ostenitu*“.

Simbolele si insemnele aceste inse suntu tote lucruri speciali, ma potemu dice individuali, din care cauza suntu si diverse la unulu fiacare santu. Pre langa simbolele si insemnele aceste inse este unu ce generalu, ce-lu observéza omulu in imaginile toturoru Santiloru. Acestu ce generalu este *aureol'a*.

In tote imaginile santiloru observéza omulu un'a sfera in giurulu capului. Colorea sferei acesteia este de comunu galbina, fiendu-câ colorea galbina este de comunu colorea splendorei si a luminei. Sfer'a acést'a galbina depinsa in giurulu capului Santiloru cu terminu teologicu se numesce: *aureola*.

Candu au inceputu a se depinge aureol'a in giurulu capului Santiloru, nu se pote scí. Destulu cá se observéza si in imaginile cele mai vechi folosite de crestini in baserici si in locuintiele private. Cu privire inse la intrebarea, cumcâ ce simboliséza aureol'a, suntu pana acumu doue pareri intre teologi, cari de altumintrule ambele au destula probabilitate.

Dupa parerea prima *aureol'a* este simbolulu asia numitei: *lumen gloriae*.

Dupa credinti'a basericeii fericirea cea preste fire in cealalta lume consista in vederea imediata alui Domnedieu. In lumea acést'a cunoscemu pre Domnedieu numai mediatu, va se dica, vedemu numai fapturile lui cele multe si frumose, si din ele conchidemu la factoriulu loru conformu cuvintelorú Santului Paulu: „*câ cele nevediate alui Domnedieu* (va se dica Domnedieu celu nevedintu) *din fapturi fiendu cunoscute, lamuritu se vedu, si etern'a lui majestate si domnedieirea*“, (va se dica din fapturile vediate, se pote conchide la majestatea lui cea domnedieésca). Lu cunoscemu dupa ace'a mediatu, inse in unu modu mai perfectu, si prin credinti'a pureasa din revelatiune, conformu éراسi cuvintelorú Santului Paulu din inceputulu epistolei catra Evrei, unde dice: *in multe moduri si in*

multe tipuri a graiului Domnedieu dedemultu parintiloru noștrii prin profeti, era in dilele aceste a graiului noue intru fiulu". In lumea cea-lalta inse nu-lu vomu mai cunosece numai mediatu din fapturi si din credintia, ei lu-vomu cunosece immediatu, facia la facia, seau precum dice Santulu Joanu Evangelistulu: „*lu vomu cunosece asia precum este*“, era precum dice Santulu Apostolu Paulu: *fia-care lu va cunosece, asia precum insusi este cunoscutu* (va se dica de Domnedieu).

Ajutoriulu seau midiloculu datu de Domnedieu spre a poté ajunge la cunoscinti'a Lui prin midilocirea naturei este insasi *mintea* seau *ratiunea* omenesca. Ratiunea omenesca este de ajunsu, pentru-cá omulu cu ajutoriulu ei din fapturne create se pota cunosece pre Domnedieu creatoriulu. Ajutoriulu seau midiloculu datu de Domnedieu spre a poté ajunge la cunoscinti'a Lui prin midilocirea revelatiunei, este *grati'a*, carea e de ajunsu, pentru-cá omulu cu ajutoriulu ei se pota cunosece pre Domnedieu in modulu acel'a inaltu, in care s'a manifestatu elu priu revelatiune mai pre susu decâtu cum e manifestatu prin creaturi.

Deca acumu omulu spre a ajunge la cunoscinti'a cea mediataalui Domnedieu in lumea acést'a are lipsa de unele ajutorie seau midiloece date de insusi Domnedieu in sufletulu omului spre scopulu acest'a, atunci de unu atare ajutoriu seau midilocu internu in sufletu trebuie se aiba lipsa si in cealalta lume spre a-lu poté cunosece immediatu. Ma fiendu-cá cunoscinti'a imediata este multu, ma neasemenatu mai inalta decâtu cea mediata, si este isvorulu unei fericiiri, despre care in lumea acést'a nice pre departe nu ni potemu face idea, de ace'a este unu lucru tare naturalu, cá si midiloculu acest'a in lumea cealalta, lumea cunoscerei imediatealui Domnedieu, se fia multu, ma neasemenatu mai inaltu si mai perfectu decâtu cum suntu cele doue pentru lumea acést'a, anume: *ratiunea* si *grati'a*. Si midiloculu acest'a este asia numit'a *lumen gloriae*, despre carea dice psalmistulu: „*cá in lumin'a ta* (va se dica cu ajutoriulu darului datu de tine) *vomu vedé lumin'a* (va se dica splendorea si majestatea ta). *Lumin'a gloriei* este unu daru ore care versatu de Domnedieu in sufletulu omului, care inse trebuie se penetreze si trupulu, cu ajutoriulu caruia vá poté omulu se cunoseca pre Domnedieu facia la facia, va se dica immediatu, chiaru asia precum cu ajutoriulu ratiunei si alu gratiei lu cunosece in lumea acést'a mediatu.

Cumca spre a poté cunosece pre Domnedieu immediatu nu suntu de ajunsu darurile din lumea acést'a, ma aceste nu aru poté nice suportá un'a vedere imediataalui Domnedieu, si omulu atinsu de splendorea ei ar' trebui se sucumbe, era un'a credintia generala si in Testamentulu vechiu, precum se vede din cuvintele lui Gedeonu, care candu a vediutu pre Domnedieu a strigatu: *vai mie, cá am vediutu pre Domnulu si trebuie se moriu*. Lumin'a acést'a a gloriei seau darulu acest'a versatu de Domnedieu in sufletulu omului in cealalta lume se simboliséza prin sfer'a cea galbina din giurulu capului santiloru. spre a aretá, cá eli au ajunsu dejá in statulu gloriei, unde cunoseu

pre Domnedieu immediatu. Va se dica *aureol'a* este simbolulu luminei gloriei. Din care cauza la omeni vii nice nu se face nice odata.

Amu disu, cumcà colorea aureolei acesteia este de comunu colorea galbina. Acést'a inca-si are caus'a sa. Anume colorea galbina este colorea luminei, prin urmare mai acomodata cá ori si ce alta colore spre a simbolisá lumin'a gloriei, de carea se bucura santii din Paradisn. In tipuri splendide aureol'a este aurita pentru a dá prin acést'a un'a vivacitate mai mare colerei celei galbine si spre a aretá prin acést'a puterea cea mare a luminei gloriei. Atât'a este de mare puterea acést'a a luminei gloriei facia cu puterea ratiunei si a gratiei, câtu deca acestea cu terminu teologicu se numescu: *lumen rationis* si *lumen gratiae*, atunci lumin'a gloriei cu terminu mai adecuatu pre dreptulu s'ar' poté numí nunumai *lumen* ci *splendor gloriae*. Si apoi fiendu aurulu metalulu celu mai splendidu, pre dreptulu se infrumsetiéza aureol'a cu auru spre a aretá prin elu splendorea luminei gloriei.

Astufeliu aureol'a nu este altu ceva decátu un'a mica incercare de a depinge cu obiecte din lumea acést'a lumea cea nevediuata. Un'a mica incercare, căce Domne câtu dedeparte este lumea cea nevediuata de tote intipuirile si ideille nostre, lumea cea nevediuata, a carei desfetari, precum dice Santulu Paulu: „*ochi de omu nu le au vedintu, urechi de omu nu le au auditu, si la inim'a omului nu au strabatutu*“. Cu tote inse cá aureol'a este numai un'a simpla incercare in dreptiunea acést'a, totusi ea este unu ce, care de câte ori o privimu, totu-de-a-un'a escita in noi un'a multime de cugete salutarie, unu *memento*, care ni aduce aminte, câtu de perfectu si divinu va fi statulu nostru in cealalta lume.

Pre langa opiniunea acést'a mai este si un'a alt'a opiniune tare latita in baserica cu privire la insemnatatea aureolei. Spre a poté inse intielege opiniunea acést'a a dou'a, este de lipsa se scimu, in ce stáu darurile sufleteloru celoru fericite in cealalta lume. Darurile aceste unele suntu *essentiali*, altele numai *accidentali*; va se dica unele, cari pentru ace'a se si numescu *essentiali*, suntu absolutu de lipsa la fericirea eterna, căce fora de ele fericirea acést'a seau nu pote de locu esiste, seau deca esista, nu este totusi completa; altele din contra potu se-si lipsesca, si la unii fericiti si lipsescu, fora cá pentru ace'a se se pota dice, cumcà fericirea loru nu este completa, din care cauza, darurile aceste se si numescu *accidentali*.

Darurile *essentiali* unele se referescu la sufletu, altele la corpu. Cele ce se referescu la sufletu corespundu celoru trei virtuti teologice, ce se deprindu in lumea acést'a. Ele suntu asia dicundu coron'a si triumfulu virtutiloru teologice. Aceste trei daruri sufletesci suntu: a) *vederea imediata alui Domnedieu*, carea corespunde virtutei teologice a *credintiei*, in câtu ace'a este triumfulu, glori'a si coron'a acesteia. Atunci nu vomu mai avé lipsa, se mai credemu, căce atunci vomu vedé cu ochii, seau nu vomu mai vedé numai prin credintia cá „*in oglindu si in gacitura*“, *ci facia la facia*. b) *posesiunea*

lui Domnedieu, carea corespunde virtutei teologice a *sperantiei*. In statulu gloriei in cealalta lume nu vomu sperá numai, cumcá óre canduva vomu posedé pre Domnedieu fora temere de a-lu poté pierde, pentru-cá atunci vomu posedé pre Domnedieu pentru eternitate. Atunci nu va mai existe frie'a, cumcá prin pecatu seau altu-ceva vomu pierde pre Domnedieu, fienducá nu va mai existe nice un'a potere, care se ni faca se pierdemu pre Domnedieu. c) *desfetarea infinita*, carea corespunde virtutei teologice a *caritateri*.

Aceste suntu darurile sufletesci ale fericitiloru. Darurile trupesci, cari suntu un'a specie óre care de consecintia din darurile cele sufletesci, suntu patru, anume: a) *impassibilitatea*, seau darulu de a nu mai fi capace de nice un'a suferintia. b) *subtilitatea* seau darulu de a nu mai affá in lucrurile din lume nice un'a piedeca. c) *agilitatea* seau darulu de a poté urmarí sufletulu in tote cugetele lui prin spatiu si d) *claritatea*, seau un'a splendore óre-care supranaturala ¹⁾.

Aceste suntu darurile seau premiile essentiali ale fericitiloru, fora de cari fericirea cea preste fire din paradisu este preste potintia. Darurile aceste le au toti fericitii, desi nu toti in o forma.

Pre langa darurile aceste *essentiali* inse mai suntu si alte daruri seau premii numai *accidentali*, cari se dau cá triumfu si cá corona pentru un'a victoria ore careva speciala, ce o au reportatu unu santu ore-care in lumea acést'a. Darurile seau premiile aceste *accidentali* si *speciali* dupa unii teologi se simboliséza prin aureol'a din giurulu capului Santiloru. Victoriile aceste *speciali*, de cari suntu capaci omenii in lumea acést'a, si pentru cari merita premii *speciali* simbolisate prin aureola, suntu trei, anume: a) *victori'a incontr'a trupului* si a aplicariloru lui, cari de multe ori-lu ducu pre omu la rele. b) *victoria in contr'a lumii* si a ademeniriloru ei, cari asemenea nu odata atragu pre omu la pecatu, si c) *victori'a in contr'a diavolului*, care este in stare cu sioptele lui cele rele a pierde sufletele omeniloru. In contr'a trupului reportéza victoria *virginele*, in contr'a lumii *martirii*, éra in contr'a diavolului *doctorii* seau *invetiatorii* bisericeii, cari prin instruirea si nutritrea credintiosiloru cu santele sacraminte liberéza multe suflete din mânile diavolului si a perirei. De unde si aureol'a este de trei specii, anume: *aureol'a virgineloru*, *aureol'a martiriloru* si *aureol'a doctoriloru*. Unii santi inse au si doue aureole, altii numai un'a. Prea Curat'a Fetiora Marí'a inse le are pre tote trei, anume: a) cá virgina, căce ea este regin'a virgineloru, b) cá *martira*, căce ea a suferitu dorerile cele mai veementi in sufletulu seu, candu a vediutu restignitu pre Fiulu lui Domnedieu si alu seu si c) cá *invetiatoria*, fienducá ea prin vietí'a ei cea santa a fostu esemplulu, care a mantuitu forte multe suflete, din care cauza se si numesce: *scaunulu întieptiunei*.

¹⁾ Unii teologi considera *supranaturalitatea* de alu patrule premii alu corpuriloru clarificate.

Legislatiunea canonica despre martori.

(Continuare din nr. 10).

Cu privire la capacitatea si fidedemnitătea martorilor, despre carea amu vorbitu pana acumu, se mai nasce un'a singura intrebare juridico-canonică, anume că ore Judeii, Mohamedanii. Paganii, ereticii si sismaticii potuse admite că martori in cause basericesci? La acést'a respundemu, cumcă dupa legea generală canonică toti acestia nu potu funcționă că martori in procese de natura basericescă. Impregiurarea inse, că fiii basericeii nóstre de multe ori si prin multe locuri traiescu laolalta si pre unu teritoriu cu acestia; mai departe impregiurarea, că se dau de multe ori casuri, candu starea lucrului controversu nu se póte eruá decatu prin martori de acestia, a facutu, de s'a introdusu in baserica un'a datina contrariă legeri generală, inse pana acumu tolerată, aname datin'a de ai admite si pre acestia că martori. Candu inse se potu aduce martori fideli de ai basericeii nostre, atunci nu este nice odata iertatu a alergá la acestia. Eli suntu numai un'a specie de *remedium ultimum*, la care se alergia numai in lips'a absoluta de alti martori.

In urma mai avemu de insemnatu, că martorii aceia, in contr'a caror'a nu se póte face nice un'a esceptiune basată pre legislatiunea basericescă amintita pana aci, se numescu: *Martori mai pre susu de tóta esceptiunea (testes omni exceptione maiores)*. Deca inse unu atare martoru pre langa acést'a mai are si un'a calitate ore care specială, in cătu pentru ace'a se merite un'a fidedemnităte mai mare decātu comună, atunci unu atare martoru se numesce: martoru classicu (*testis classicus*). Atari martori suntu in baserica p. e. episcopii, dignitarii basericesci si personele, acaroru pietate si moralitate este mai mare decatu cea comună.

Martorii inse se mai deosebescu unii de altii inea si din alte puncte de vedere. Anume se deosebescu mai antaiu cu privire la objectulu, despre care testifica, in *martori singulari* si in *commartori*. *Martori sigulari* se numescu accia, cari fia-care marturisesce despre un'a fapta diversă de acelui-laltu. Asia este p. e. candu unu martoru testifica despre un'a crima comisă in unu locu, altulu despre alta crima comisă in altu locu, si alu treile despre un'a a trei'a crima comisă in alu treile locu. Martorii singulari, fiinducă despre un'a fia-care fapta este numai unulu, si unu singuru martoru nice odata nu probéza deplinu, de ace'a eli cu privire la fapt'a respectiva facu numai proba de diumetate. Acsiom'a dreptului cu privire la eli suna: „*testes singulares tantum valent mille, quantum unus*“, pentrucă: *vox unius, vox nullius*, si *unus testis, nullus testis*. Suntu inse casuri, candu si martorii singulari facu proba deplina. Acést'a se intempla atunci, candu tote faptele, despre cari testifica martorii singulari, suntu de a se considerá că parti a unui intregu. Asia pentru esemplu, candu in unu procesu de casatoria, ar' fi se se probeze sil'a. Atunci tare usioru se pote intemplá, că mai multi martori se fia vediutu diverse acte de sila morala seau física. Asia unulu se fia auditu un'a specie

de amenintiari, altulu alta specie, unulu un'a bataia, altulu alt'a. In casulu acest'a tote actele aceste suntu pãrti ale unui singuru intregu, va se dica ale silei. Prin urmare in casulu acest'a si martorii singulari facu proba deplina. Totu asemene, candu este vorb'a de probarea unei crime. In unu atare casu inca se potu aduce mai multi martori singulari, dintre cari unulu a vediutu actele premergatorie crimei, altulu a vediutu ins'asi crim'a, si alu treile ver unu actu urmatoriu dupa crima. Si in casulu acest'a martorii singulari inca facu proba deplina.

Commartori din contra se numescu aceia, cari marturisescu despre un'a si aceasi fapta. Commartorii inca suntu de mai multe specie, anume martori *contradictorii*, *contrarii*, *varianti*, si *vaccilanti*. Commartori contradictorii se dicu aceia, cari astufeliu testifica despre unulu si acelasi lucru, câtu fasiunile lor de locu nu se potu uní a unuia cu a celuiilaltu. Atari martori aru fi, candu unulu ar' fasioná despre un'a crima, cumcã s'a comisu diu'a, éra altulu totu despre ace'asi crima, cumcã s'a comisu noptea; seau unulu, cumcã crim'a s'a comisu in unu locu, éra altulu cumcã s'a comisu in altu locu. Unu esemplu drasticu despre martori contradictorii avemu in istori'a Susanei, candu profetulu Danilu a prinsu cu mintiun'a pre celi doi betrani. Martorii contradictorii nu probéza nemicu, decãtu singuru numai in casulu, candu s'ar poté probá pana la evidentia, cumcã care din eli e mintiunosu. In casulu acest'a celu adeveratu face atât'a proba, câta face de comunu unu martoru.

Martori contrarii se numescu aceia, cari testificandu despre unulu si acel'asi lucru la un'a si ace'asi ascultare, spunu impregiurari repumnatorie, cari absolute nu potu se se intemple deodata. Atare martoru ar' fi acel'a, care la un'a si ace'asi ascultare testificandu despre un'a si ace'asi crima ar' dice, cã s'a intemplatu in unu locu si in unu tempu, si indata dupa ace'a totu la aceasi ascultare ar' dice, cã aceasi crima s'a intemplatu in unu altu tempu si in unu altu locu. Martorii contrarii nu probéza nemicu, deora-ce impregiurarea, cã eli si contradicu siesi, areta pana la evidintia, seau cã suntu mentiunosi, seau cã nu au capacitatea de lipsa spre a poté observá lucrulu, seau cã nu au memori'a de lipsa spre a poté testificá fidelu ce'a ce au vediutu seau auditu. Si in unu casu si in altulu areta, cã nu suntu demni de credintia, si cá atari necapaci de a figurá cá martori.

Martori varianti se numescu aceia, cari nu stau pre fasiunea depusa la un'a ascultare, ci ace'a o schimba in modu essentialu la un'a alta ascultare. Martorii varianti din acelesi motive cá si celi contrarii nu probéza nemicu.

Martori vaccilanti se numescu aceia, cari candu testifica, suntu cuprinsi de un'a frica si de unu respectu extraordinariu, asia câtu se vedu a dubitá in continuu despre cea ce testifica. Ce atinge puterea probatoria a martoriloru acestor'a, avemu se observamu, cã fasiunea lor fiendu dubia, si prob'a inca este si trebue se fia dubia, si astufeliu eli de regula nu probéza nemicu. Candu inse vaccilarea acést'a provine din respectulu celu mare, ce-lu are

martorulu respectivu despre sanctitatea causei, din pietatea cea mare facia cu juramentulu, ce-lu a depusu, seau din alte cauze analóge, atunci si pre fasiunea astoru felu de martori se pote si este iertatu se se puna ceva pondu. Judecat'a inse cu privire la cuantitatea pondului acestuia este lasata in arbitriulu si bun'a chibzuire a judecatoriului. care este datoriu a cumpaní tote ímpregiurarile, si apoi conformu acestor'a a pune pre fasiunea loru pondu mai mare seau mai micu. Numai cátu in protocolulu ascultarei unui atare martoru trebue se se insemne si modulu si mesur'a, in care a vaccilatu unu atare martoru.

Cu privire la isvorulu, de unde martorii si au castigatu cunoscinti'a despre lucrulu controversu, se impartu in *martori din scientia*, *martori din credintia*, *martori din fama* si *martori din auditu strainu*.

Martorii din scientia se numescu martorii asia numiti oculati, va se dica aceia, cari insisi au fostu de facia si au observatu lucrulu, despre care testifica, asia cátu cunoscinti'a loru despre lucrulu acest'a se baséza pre esperinti'a propria si nu pre a altor'a. Acestia suntu martorii celi mai buni, si la probatiunea unei cause se receru de comunu martori de acestia. Pentru ace'a decâte ori se asculta unu martoru, totu de a un'a judecatoriulu trebue se-lu întrebe despre originea cunoscintiei lui, cá se pota sci, ore este martorulu respectivu martoru din scientia seau alta specie de martoru.

Martori din credintia se numescu aceia, cari nu au fostu presenti si nu au observatu eli insisi chiaru lucrulu de sub controversa, ci au observatu numai unele semne ale lucrului aceluia, din care apoi conchidu la insusi lucrulu. Martorii acestia de comunu nu dicu, cá sciú cá lucrulu s'a intemplantu asia, cum-lu fasionéza eli, ci numai, cá eli basati pre unele semne credu, cá lucrulu s'a intemplantu astufeliu. Atari martori de regula nu probéza nemicu, căce dupa dreptu se poftescu totu dea un'a martori din scientia. Suntu inse totusi casuri, candu si atari martori probéza. Casurile aceste se indrépta dupa gradulu de rationabilitate a credintiei.

In privinti'a acést'a credinti'a este *violenta*, *discreta* si *temeraria*. *Violenta* este credinti'a atunci, candu semnele, dela cari se conchide la fapta, suntu de asia, catu contrariulu la ce'a ce conchide martorulu este cu nepotintia. Asia p. e. candu ar dice martorulu, cá elu crede, cá cutare a ucisu pre cutare, deorece l'a vediutu esindu din cas'a lui cu cutitulu plinu de sange si in minutulu acel'a apoi pre celu-laltu l'a aflatu mortu. Ací conclusiunea, cumcá nu acel'a este ucigasiulu, este impossibila. Martorulu ce se baséza pre un'a atare credintia violenta, probéza totu-de-a-un'a. Credinti'a *discreta* este atunci, candu semnele suntu de asia, cátu dupa ele de comunu urméza lucrulu, despre care testifica martorulu, desi si contrariulu este cu potintia si se si intempla câte odata. Astufeliu in unu procesu de adulteriu, deca martorulu ar' testificá, cá ia vediutu pre ambii inchisi in casa. Ací e possibulu si ace'a, cá eli se nu fia comis adulteriu, inse in cele mai multe casuri in un'a atare ímpregiurare

se comite. Un'a atare credintia este discreta. Acést'a inea probéza desi nu cá cea violenta. Credinti'a *temeraria* este atunci, candu semnele suntu de asia, câtu numai unu omu tare cutezatoriu pote conchide la fapta. Asia p. e. candu cineva ar' dice, cá elu crede, cá doi insi au comisu adulteriu, deóre-ce ia vediutu conversandu pre strada. Ací conversarea pre strada nu este nice decum unu atare semnu, dela care se se póta conchide la adulteriu, căce atunci tare multi omeni onesti ar' trebuí dechiarati de adulteri. Martorii din credinti'a *temeraria* nu probéza nemicu.

Incolo decâte ori judecatoriulu asculta unu martoru din credintia totu de-a-un'a trebue se-lu intrebe despre semnele, pre cari si baséza elu credinti'a sa, cá astufeliu judecatoriulu se póta scí câtu pretiu se puna pre testificarea lui.

Martorii din fama se dicu aceia, cari nu marturisescu nice din scienti'a propria, nice din credintia, ci simplamente marturisescu, cá esista un'a fama anumita despre lucrulu controversu. Cá unu martoru se póta testificá despre esistenti'a faimei se poftesce, cá se fia auditu lucrulu celu pucinu dela dóue persone. In colo este lasatu in voi'a si chibsuirea judecatoriului cá se puna conformu impregiurariloru pondu mai multu seau mai pucinu pre fama.

Martorii din auditu strainu suntu aceia, cari nu marturisescu din esperienti'a propria, ci basati pre spus'a altuia, care apoi a cunoscutu lucrulu din esperinti'a propria. Martorii acestia de regula nu probéza nemicu, fienducá martori ádeverati suntu numai martorii din scientia. De unde deca se pote, atunci trebue se se aduca martorulu din scientia si nu celu din auditu strainu. Suntu totusi unele casuri, candu si martorii acestia probéza, si anume a) in lucruri vechi, cu privire la cari nu se mai potu aduce martori din scientia, fienducá aceia toti suntu morti, b) in cause matrimoniale, si c) in cause, candu martorulu din scientia este dusu in departare, si nu se pote aduce se testifice. Numai câtu in tote casurile se poftesce, cá person'a dela care a auditu martorulu celu din auditu strainu, se fia persona apta si démna de credintia spre a poté figurá cá martoru. (Vá urmá).

Santulu Pietru in Rom'a.

„*Domne câtu suntu de minunate judecatile tale si de nepetrunse cábile tale*“ esclama Santulu Apostolu Paulu uimitu de magnificinti'a providintiei domnediesci. Si Domne de câte ori unu sufletu piu si plinu de credintia repetiesce cu bucurie exclamatiunea acést'a patetica a Santului Paulu, cându vede tiesetur'a cea delicata, ce cá pre unu scutu aperatoriu o intinde provedinti'a domnediesca preste lumea si baseric'a sa. Sufletele necredintiose trecu pre lenga ca, fora cá se o pota observá, căce ea pentru omu este cá stelele cele departate, la cari numai ochiulu inarmatu pote se privésca si póte se le veda. Cá si pre stelele aceste numai ochiulu inarmatu cu arm'a cea penetranta a credintiei pote se o veda si admire.

Este mica, forte mica baseric'a nostra romanésca unita cá parte a

basericeii celei universale, ce nu are margini că pământului. Inse „*nu te teme turma mica, căce bine a voitu Tatalu teu a te pasce pre tine*“, a dîsu D-dieu sî cătra baseric'a noastră cea mica. Si cumcă Domnedieu nu a uitatu turm'a acést'a micuția a Lui, inse multu iubita, a aretatu in acesti doi seculi de multe ori. In dîlele nostre inse a aretatu unu semnu, care ne imple de mangaiare, sperantia sî incedere in providintia domnedieesca, carea nu va uitá baseric'a noastră nice odata.

Erá lun'a lui Juniu a anului acestuia, cându de odata Primatele Romaniei dela Bucuresci a datu una enciclica catra totu clerulu si poporulu Romaniei, in care purcediendu dela tes'a, cumcă Santulu Pietru nice cându nu a fostu in Rom'a, voiesce se probeze, că Episcopulu Romei nu este capu alu basericeii. Si ce se intempla atunci cu provinci'a noastră metropolitană romanésca unita de Alb'a-Juli'a? Chiar atunci Ilustrulu nostru Episcopatu cu Escelenti'a Sa Prea Santítulu Metropolitu in frunte de securu in urm'a unei inspiratiuni de susu dela Parintele luminiloru se ducu la Rom'a, la mommentulu Santulu Pietru, si depunu la petierele urmatoriului lui omagiale clerului si poporului provinciei nostre intregi. Primirea ilustrulu nostru Episcopatu in Rom'a a fostu de un'a cordialitate estraordinaria. Bratiele iubitorie ale parintelui crestinatatei i a primitu cu iubirea unui parinte, ce si- vede fiulu, pre care nu l'a vediu de multu. Si Ilstr. nostru Episcopatu s'a reintorsu acasa in pace sî cu bucuriea, că pentru prim'a ora Romanii a fostu astu-feliu reprezentati inaintea poterei celei mai mari din lume, in cetatea careia este leaganulu nunumai alu credintiei, ci si alu sangelui nostru. In tote dîlele peregrinésza crestini la Rom'a din tota lumea. Pre nice unii inse nu i atrage spre Rom'a un'a potere atátu de farmecatoria că pre Romani. Căce numai Románii suntu fii ai Romei si cu credintia si cu sangele.

Cum poteá providintia domnedieesca mai bine decâtu preiu caletoria acést'a se arete Romániloru, că in ce retacire se afla Primatele Romaniei, cându sustiene, că Santulu Pietru n'a fostu nice cându in Rom'a, si că episcopulu Romei nu este urmatorulu Santulu Pietru in drepturile lui. Elit'a, lamur'a clerului romanescu, episcopatululu romanu unitu, cá sî care nu au avutu celilalti Romani nice odata, nu cu cuventulu, ci cu fapt'a au doveditu, că adeverule nu este pre lenga Primatele Romaniei, cându a sustienutu atari lucruri in enciclica.

Inaltulu Prelatu alu Romaniei inse nu se multiumesce numai cu atát'a, ci asertiuniloru sale se silesce a li dá sî unu coloritu scientificu voindu cu istoria in mana a probá mai antaiu tes'a, cumcă Santulu Pietru nu a fostu nice cându in Rom'a, sî apoi consecintia, cumcă prin urmare Pontificele Romanu nu este successorulu Santulu Petru in tote drepturile lui relative la baserică.

Argumentele, ce inaltulu Prelatu le aduce in favorulu asertiunei sale, lu escusa intru atát'a, încátu nefiendu membru alu basericeii nostre, nu pote se cunosca, precumu se cuvine, nice spiritulu intempleriloru din ea. I se

intempla sî densului că multoru altora, ce suntu afara de baseric'a catolica, că necunoscundu spiritulu acest'a si nepotendu strabate pana in adencurile institutiuniloru si a istoriei baserice, pre amendoue le considera numai superficialu, sî pre calea acést'a ajungu apoi acoló, de considera de argumentu pentru sine, ace'a ce este in contr'a sa. Numai astu-feliu potemu esplicá, că Illustrulu Prelatu conciliulu Vaticanu, in care nu a fostu unu singuru Prelatu, care se nu fia recunoscutu Primatulu Romei, totusi lu- aduce că unu argumentu in contr'a Primatulu acestuia, basandu-se pre simpl'a impregiurare, că unii din Prelatii conciliulu acestuia temendu-se de ceva fortuna veementa, ce pote vení preste baserica, nu au consideratu de oportunu tempulu pentru promulgarea infalibilitatei Santulu Scaunu. Dupa-ee inse maiortatea, seau proprie dñsu, Spiritulu Santu a decisu altumintrule, atunci s'au supusu cu totii fora cea mai mica esitatiune. Numai asia ne potemu intipuí, că in numit'a enciclica se sustiene, că baseric'a resaritului nu a recunoscutu nice odata Primatulu Romei, cându Pravil'a, care pana astádi la Romani este codice de legi basericesci tiparita sub auspiciile uuui Metropolitu ortodocsu, la cele 7 sinode ecumenice in fruntea fia-caruia are câte un'a imagine a conciliulu respectivu. In imaginea acést'a fiendu depinsi Episcopii presenti la conciliulu respectivu, in midilocu e depinsu Pap'a cá Presiedinte, desi numai in alu cincile a fostu Pap'a Vigiliu de facia. Ma Pravil'a in formulariulu de epistole adause la capetu dà Papei tóte titurile acele, ce i le dà baseric'a apusulu.

Cincispredece sute de ani a tîenutu baseric'a întréga a resaritului sî a apusulu de unu adeveru istoricu neresturnabilu, că Santulu Pietru a fostu in Rom'a, si a asediatu acoló scaunulu seu sî acoló a sî moritu morte de martíru. Si deca baseric'a a tîenutu tare la adevverulu istoricu alu lucrulu acestuia, si a avutu motivele sale, argumentele sî probele sale istorice, pre cari inca nu le a resturnatu nimene. Dupa cincispredece sute de ani au venitu Protestantii, si eli au fostu celi de antaiu, cari au inceputu a negá adevverulu acest'a istoricu. Au facutu Protestantii lucrulu acest'a, nu pentrucá dora scrutandu in monumentele istorice ar' fi aflatu, că este neadeveratu ce'a ce s'a crediutu pana atunci. Ci au facutu lucrulu acest'a cu totulu diu alte motive. In tota baseric'a catolica nemic'a nu urieáu eli asia tare, că pre centrulu catolicitatei, care este Santulu Scaunu Apostolicu alu Romei. Si dupa-ce eli centrulu acestuia nu voieáu se i se supuna mai departe, asia au inceputu a face incercári zadarnice de a aretá, cumcá supunerea datorita Santulu Scaunu nu este ceruta de dreptulu divinu, si eli denegându supunerea acést'a nu facu altu ceva, decâtu că denéga supunere unei institutiuni cu totulu omenesci. Pre calea acést'a credeáu Protestantii, cumcá potu se remana crestini buni si adevverati, si fora de a se supune Santulu Scaunu, care dupa eli nu are nice una potere conferita de insusi Domnedieu.

Incercarea acést'a a Protestantiloru a luat un'a directiune tare curiosa. Pontificele Romei se basá pre ace'a, că elu este urmatoriulu Santulu Pietru,

care a fostu principele Apostoliloru. Acum principatulul Santului Pietru in Sant'a Scriptura este atâtu de claru, câtu ar fi fostu una cutezare prea mare a-lu negá. Din caus'a acést'a au strapusu incercarea acést'a pre altu terenu, anume pre terenulu istoricu. Au inceputu adecá a negá drepturile Pontificelul Romanu de succesoriu alu Santului Pietru, din causa cà dupa eli Santulu Pietru nice cându nu a fostu in Rom'a. Si fiendcá preste totu istori'a antica a basericei conformu impregiariloru ei de atunci este obscura, asia li a fostu in câtva usioru, a aflá unele umbre de probe pentru a aretá la aparintia adeverulu asertiunei acesteia cu totulu noue si bizare.

Lucrulu acést'a s'a intemplatu in primulu focu alu reformatiunei, cându pasiunile liberate din tote catenele cumpetului impiedecáu ori si ce cugetare sedata. Au venitu dupa ace'a tempuri mai linistite, tempuri cându s'a mai potolitu foculu celu mare, ce ardeá in castrele protestantiloru. Atunci s'au redicatu chiaru din sinulu loru barbati, cari au aretatu, câtu de cutezeteria si desierta a fostu incercarea teologiloru celoru de antaiu protestanti de a aretá, cà Santulu Pietru nu a fostu nice cându in Rom'a, cându tota anticitatea cu un'a gura marturisesce lucrulu acést'a. Si astâdi a ajunsu lucrulu acoló, câtu numai teologii protestanti numiti ortodocsi, va se dica acei'a, cari se tienu mortisiu de totu ce au invetiatu autorii protestantismului, mai sustienu pote chiaru in contr'a convictiunei proprie, cumcá Santulu Pietru nu a fostu nice cându in Rom'a. Pentru acestia baseric'a prima protestanta este un'a specie de baseric'a apostolica, dela care nu voiescu se se abata cu nice unu pretiu. Toti celilalti protestanti mai emancipati si pentru cari parerile lui Luter nu suntu totu atâte dogme, ridu de incercarile protestantiloru numiti ortodocsi de a negá unu adeveru istoricu atâtu de constatatu ¹⁾.

Stee lucrulu inse cum va stá cu teologii protestanti. Eli celu pucinu cându au facutu lucrulu acést'a, au fostu consecenti, fiendcá din totu ritualulu loru au eliminatu si lucrulu celu mai micuti, prin care s'ar face ceva amintire, cumcá Santululu Pietru ar fi fostu in Rom'a verodata.

Cu totulu altumintrule stá lucrulu in baseric'a numita ortodocsa a resaritului. Ací ritualulu basericei acesteia striga in continuu, cà Santulu Pietru a fostu in Rom'a, si acoló si a avutu scaunulu seu, si acoló a fostu incoronatu cu laurulu martiriului. Din cele multe, ce le amu poté aduce din ritualulu acést'a, care este si alu nostru, amintimu deocamdata numai tropariulu din

¹⁾ Astufeliu amintimu din celi mai vechi pre teologii protestanti: Caveus, Hammond, francesulu Baratier, Dreier, Pearson, Grotius juristulu celu celebru, Usser, Junius, Blondel, Scaliger, Cleriens, Basnage, Newton naturalistulu; éra dintre celi noi amintimu pre Schrök in »christl. Kirchengeschichte« edit. II part. II pag. 185. Berthold in »Historische Einleitung ins A. und N. Testament«. Credner in »Allgemeine Literatur Zeitung« 1833 Nr. 12. Cobbet in »Gesichte der protestant »Reformation in England und Irland 1824«. Gieseler in »Lehrbuch Kirchengeschichte«. tm. I. edit. 2. Bonn 1827. pg. 98 in nota. Ersch. si Gruber »Allgemeine Encyclopädie der Wissenschaften p. 18 pag. 42.

16 Ianuarie, în care se dîce despre Sântul Petru: „*Rom'a neparasindu, la noi ai venit cu onoratele tale catene*“.

Cine ar cugetá în urm'a acestor'a, cá este cu potintia, cá unu prelatu înaltu alu bisericeii acesteia, în biserice'a sf cu scirea caruia în fia-care anu în 16 Ianuarie se canta tropariulu amintitu, totusi în un'a enciclica îndreptata catra credintiosii sei se-i îndemne a nu crede cuvintelorú acelor'a, prin cari eli lauda pre Domnulu, a nu crede ritualulu celu sântftu priu vechimea seculilorú, ci se creda ce'a ce au invetiátu nesce teologi estravaganti protestanti, cari pote numai din nume au cunoscutu ritualulu bisericeii resaritului? Si totusi lucrulu acest'a paradocsu s'a întemplatú în enciclic'a amintita a unui înaltu Prelatu alu Romaniei, care în ea pre credintiosii sei i îndemna, se nu creda ce'a ce de sute de ani cánta Românií în tropariulu de mai susu.

Se pote vedé si din casulu acest'a, cátu de diverse sf contradictorii suntu calile toturorú celorú ce s'au departatu de biserica. Teologii protestanti si au îndreptatu ritualulu conformu asertiunilorú. Au eliminatu din ritualu ori ce amintire despre presentia Sântului Petru în Rom'a, dupa-ce acést'a o au fostu negatu. Înaltulu Prelatu alu Romaniei inse néga presentia Sântului Petru în Rom'a, desi însusi ritualulu seu invetia contrariulu, ma pre acest'a 'lu lasa cu totulú neschimbatu. Pre calea acést'a a ajunsu în pusetiunea ace'a penibila, cá în enciclica invetia un'a, în ritualu alt'a. În enciclica e protestantu, în ritualu inse e catolicu.

Se vedemu inse ce dîce istori'a la întrebarea, cumcá óre fost'a Sântulu Petru ver odata în Rom'a seau nu? (Va urmá).

Binecúventarea casatoriilorú.

Datin'a de a se binecúventá casatoriile este un'a datina forte vechia în biserica. Deca despre un'a datina ore care se pote dîce, cumcá si trage originea din periodulu apostolicu, atunci despre datin'a binecúventarei casatoriilorú se pote dîce acést'a cu totu dreptulu. Este adevératu, cá urme apostolice despre binecúventarile aceste nu avemu. Din împregiurarea inse, cá binecúventarile aceste se amintescu îndata dupa periodulu apostolicu, asia catu înca Tertilianu în secululu alu doile face amintire despre ele, urméza de sine, cá ele nu potú se aiba decátu origine apostolica. Acést'a din cauza, cá crestinií seculilorú primi ai bisericeii deoparte eráu tare scrupulosi în introducerea de datini noue, în cátu acele nu eráu de provenientia apostolica, éra de alta parte datinile primite dela apostoli le observáu cu tota conscientiositatea si sântiani'a.

Se nasce inse întrebarea, cumcá deca datin'a binecúventarei casatoriilorú este atátu de vechia în biserica, atunci ore nu consiste sacramentulu casatoriei în ins'asi binecúventarea acést'a? Cáce binecúventarea casatoriei este un'a ceremoni'a, unu cultu ore care în biserica. Si apoi cunoscutu lucru este, cumcá cultulu divinú în periodulu apostolicu constá mai eschisivu numai din

administrarea santelor sacramente. Numai mai târziu în secolii urmatori s'au introdus în biserica ceremonie și în alte părți ale cultului divin, cari nu sunt sacramente. Astu-feliu s'ar' paré, cumcà îns'asi împregiurarea, cã binecuentarile casatoriilor sunt de origine apostolica, areta, cumcà în ele consista sacramentulu casatoriei, și nu în inchiarea contractului, cum sustienu partinitorii opiniunii, cumcà ministrii casatoriei sunt părțile contrahenti.

Cu tote aceste înse lucrulu nu sta așa. Din alte împregiurari amintite dejã cu alta ocasiune în sirurile organului acestuia se vede învederatu, cumcã pre langa tota apostolicitatea datinei binecuentarei casatoriilor, totusi nemic'a în biserica nu areta, cumcã dóra biseric'a ar' fi crediutu, cumcã sacramentulu casatoriei stã în binecuentarea acést'a. Ma îns'asi împregiurarea, cumcã la apostolicitatea binecuentarilor acestor'a în lips'a de date istorice trebuie se conchidemu numai din urme de datu mai târziu, areta, cumcã biseric'a chiaru nice în periodulu apostolicu nu a crediutu, cumcã sacramentulu casatoriei stã în binecuentarea acést'a. Siepte sunt sacramentele bisericei. Si mirare, numai despre siese din aceste se amintese în Sant'a Scriptura, cumcã se conferieáu prin apostoli și preoti. Ma despre sacramentulu confirmatiunii se amintese apriatu, cumcã apostolii s'au ingrigitu, cã se-lu primésca toti celi ce au fostu primitu botezulu. Despre sacramentulu casatoriei administratu prin apostoli seau preoti celoru decurundu botezati înse un'a atare amintire nu se face nicairi. Candu totusi deca cumva în binecuentarea acést'a ar' stã sacramentulu casatoriei, apostolii ar' fi trebuitu se se ingrígésca, cã celi ce cã casatoriti s'au botezatu, se primésca din manile lor seau a preotiloru și sacramentulu acest'a, cum au primitu pre alu confirmatiunii. Casatori'a ataroru omeni a fostu ce e dreptu valida și înainte de botezu. A fostu valida înse numai cã unu contractu simplu, nu înse cã sacramentu, deora-ce cã sacramentu înainte de botezu nici nu o au potutu primí, cãce sacramentele nu se dau decãtu celoru botezati, și deca se dau celoru nebotezati, atunci suntu cu totul nevalide.

Tote aceste ni areta, cã chiaru nice în periodulu apostolicu nu s'a crediutu în biserica, cumcã sacramentulu casatoriei sta în binecuentarea preotiesca.

Pre langa tote aceste înse revine în continuu întrebarea, cumcã deca pre dreptulu conchidemu, cumcã datin'a binecuentarei casatoriilor a esistatu înca pre tempulu apostoliloru în biserica, atunci deca ea nu este sacramentu, totusi ce valoare a avutu în biserica?

La acést'a respundemu urmatoriele: Sentiulu de multiunita și de sperantia în Domnedieu innascutu omului aduce cu sine, cã omulu decãte ori implinesce unu lucru óre care momentosu, seau de cãte ori începe unu atare lucru, totu de-a-un'a se-si înaltie mintea la Domnedieu, se-i multiunesca pentru trecutu, și se-i imploreze ajutoriulu pentru venitoriu. Si biseric'a s'a și ingrigitu de mai multe specie de rogatiuni pentru casuri de aceste. Astu-feliu are ritualulu

nostru rogatiuni înainte si dupa mancare, rogatiuni înainte si dupa un'a caletoria indelungata, si altele mai multe de genulu acest'a.

Ce lucru inse este mai momentosu pentru vietii'a omului cá casatorii'a? Potemu dice, cá nice unulu. Prin casatoria ia omulu pre umerii sei un'a sarcina atátu de grea, cátu vrându nevrându tare de multe ori chiaru si necredintiosulu in momentul, candu voiesce se o inchiaia, se intorce catra Domnedieu si i imploreza ajutoriulu. Ma de aci vine, de chiaru si la poporele pagane inchiarea casatoriei a fostu totu de a un'a impreunata cu un'a ceremonia óre care religioasa, prin carea se cereá ajutoriulu dieiloru preste celi casatoriti. De aci vine de chiaru si prin staturile, pre unde s'a introdusu casatorii'a civila, suntu rari, forte rari casurile, candu casatoritii dupa inchiarea casatoriei inaintea forului civilu se nu merga si la baserica spre a cadé in genunchi inaintea lui Domnedieu si ai cere ajutoriulu. In tot'a vietii'a omului pote numai or'a mortei mai este de asia, in cátu se sentiesca omulu asia tare si asia aproape pre Domnedieu cá in or'a casatoriei, candu vrându nevrându se trezesce in omu sentiulu nepotintiei sale spre a poté portá sarcinile vietiei casatorite, si voiesce se-lu aiba pre Domnedieu totu cu sine, căce convingerea l'a petrunsu pana din colu, cá fora de ajutoriulu lui este cu nepotintia a porni pre calea cea grea a casatoriei.

Ce este dara in urm'a acestor'a mai naturalu, decátu cá la inchiarea casatoriei prin unu cultu óre care specialu se se imploreze ajutoriulu lui Domnedieu in modu solemn u preste celi ce atunci iau pre sine sarcin'a cea grea a casatoriei?

Momentuositatea acést'a a casatoriei pentru vietii'a omului laolalta cu conscientii'a crestina, cumcá fora de ajutoriulu lui Domnedieu este preste tota potintii'a a suportá sarcinile cele grele ale casatoriei, au fostu caus'a, de baseric'a inea dela inceputu a introdusu binecuventarea solemn a casatorieloru. Ea este asia dicundu un'a implorare a ajutoriului dommedieescu preste celi casatoriti. Din care cauza tote ceremoniele binecuventarei acesteia suntu de asia, cátu prin ele se areta deoparte, cátu este de necessariu ajutoriulu acest'a, de alta parte se areta si ace'a, cum Domnedieu ajutoriulu acest'a nice nu l'au denegatu nice odata toturoru acelor'a, cari au fostu demni de elu. Astu-feliu binecuventarea casatoriei este un'a specie de sigilu, cu care se sigileza casatorii'a in modu sacru. Religiunea crestina preste totu a redicatu ide'a despre Domnedieu si despre relatiunea omului facia cu elu, asia cátu ide'a acést'a este cu multu mai inalta, mai curata si mai edificatoria, decátu cum a fostu la poporele pagane. Lucru firescu in urm'a acestor'a, cá deca si paganii inchiáu casatoriile cu unele ceremonie religioase, crestinii nu au potutu remané indareptu in privinti'a acest'a, ma nunumai atát'a, ci la crestini cerimoniele aceste au trebuitu se fia mai frumoase, mai pure si mai sublime.

Din aceste se vede, cá nu pentru ace'a s'au introdusu in baserica binecuventarea casatorieloru, pentru-cá dóra in ea ar' stá sacramentulu casatoriei,

ci pentru-cá prin ea casatori'a se capete preste totu si din afora unu coloritu sacru. Ea nu este sacramentu, si efectele ei nu curgu din ea insasi, ci depindu dela pietatea celoru ce o primescu, va se dica desi nu este unu sacramentu, este totusi unu sacramentalu alu basericei, si inca potemu dice, cá sacramentalulu celu mai momentosu, care este si caus'a de s'a introdusu in baserica mai de tempuriu cá tote celelalte sacramentale.

Vieti'a religiosa a Parisului.

(Continuare din numerulu 11).

Amu descriu pana acumu in unu modu cátu se pote mai simplu adoratiunea continua a Santei Eucharistie in un'a baserica din cele mai insemnate a Parisului. Se pote vedé, credemu de aici, cáta religiositate si inca eroica se afla astádi in cetatea acést'a, ce de atâte ori a vediutu orgiele redicanduse in contr'a basericei si a religiunei.

Cultulu Santei Eucharistie se manifestéza inse in Parisu inca si in unu altu modu inca mai solemnu si mai elevatoriu de inima cá celu descriu.

De mai multi seculi esista in Parisu datin'a adoratiunei perpetue a Santei Eucharistie. Datin'a acést'a s'a introdusu atunci, candu reformatorii seculului alu siese-spre-diecele au fostu inceputu a atacá presentia continua a Domnului nostru Isusu Christosu in Santulu acest'a si Augustisimu Sacramentu. Este adoratiunea acést'a perpetua a Santei Eucharistie un'a specie de protestu perptetuu alu conscientiei religioase catolice in contr'a atacuriloru sacrilege a reformatiorulu indreptate in contr'a presentiei continue a Fiului lui Domnedieu in Sant'a Eucharistia.

Perpetuitatea adoratiunei acesteia in basericile Parisului se intempla in modulu urmatoriu. La inceputulu fia-caruia anu societatea fideliloru, a carei scopu este adoratiunea acést'a, pregatesce unu catalogu, in care pentru fia-care baserica din Parisu suntu designate dilele, in cari va avé in decursulu anului se se intemple diu'a si noptea adoratiunea Santului Sacramentu. Catalogulu acest'a se pregatesce astu-feliu, cátu la finea anului adoratiunea se se fia intemplatu odata in un'a fia-care baserica. Inceputulu se face totu-de-a-un'a cu baseric'a catedrala numita: Notre-Dame. In fia-care baserica tiene adoratiunea doue seau trei dile. In tempulu acest'a diu'a si noptea se perendéza la adoratiune membrii societatei respective, la cari se mai adaugu totu-de-a-un'a forte multi din credintiosii, ce se tienu de baseric'a respectiva. Candu se intempla adoratiunea in un'a baserica, atunci in baseric'a respectiva se tienu preste di mai multe predici, la cari curge poporulu din tote partile, si mai multe servitii domnedieeseci pompose. Candu se finesce adoratiunea in un'a baserica, atunci se intempla totu-de-a-un'a procesiune in internulu basericei, deore-ce in Parisu prin legile politiane suntu oprite procesiunile pre strada. Sant'a Eucharistia se porta atunci sub baldachin in giurulu basericei. Sute si mii de omeni petrecu Sant'a Eucharistia cantandu cu lumini aprinse in

mâna. Mai pomposă este procesiunea acéşt'a în biserică catedrală Notre-Dame. Se adună aici atunci până la 15 mii de oameni. Spațiul nu este de ajuns, că toți se pot merge după Sant'a Eucharistia în giurul interior al bisericii. De acea poporul stă în ordine giuru împregiuru. Înaintea baldachinului mergu preotii, Capitulu catedralu, ce stă mai numai din nesce bețrani tare venerandi, apoi Cardinalulu Metropolitu alu Parisului, și în urma episcopulu coadjutoriu sub baldachin cu Sant'a Eucharistia în mâna. Și cel mai indiferent încă se simte misicatu, cându pornesc procesiunea. De-o dată rezună tote clopotele în semnu, că procesiunea se începe. Atunci până la 15 mii de oameni încep a cântă imnele cele frumoase în onorea Santei Eucharistie acompaniați de nesce organe puternice, poporul standu giuru împregiuru în genunchi cându trece Sant'a Eucharistia pre langa elu, éra la capetu la sunetulu unui clopotielu totu publiculu celu mare ingenunchia de-o dată, și episcopulu coadjutoriu în un'a tacere profundă dă poporulu binecuvântarea cu Santulu Sacramentu.

Astu-feliu totu-de-a-un'a în două biserici din Parisu diu'a și noptea se adoréza Sant'a Eucharistia, în biserică depre Montmartre și încă în un'a din celelalte pre rendu, pre cându afora pre strade i sar' paré omului, că grigile și desfetarile lumesci tienu poporulu cetatei acesteă legatu în catenele indiferentismulu religiosu.

În unu modu nu mai puțin impozant și înaltatoriu de inimă se manifestéza vietă religioasă a Parisului și în alte direcțiuni. În lun'a lui Ianuarie dieci de mii de Parisieni cercetéza biserică cea frumoasă a Santei Genovev'a, patronă Parisului. Biserică acéşt'a este cea mai frumoasă în întregu Parisulu. În revoluțiunea cea mare dela anul 1789 biserică acéşt'a a fostu străformată în Panteon, în care s'au depus mai antai osemintele lui Mirabeau, Voltaire și Rousseau. Pre tempulu terorismulu înse Jacobiniloru celoru poftitori de sânge li s'au parutu, că barbatii acestia în vietă loră nu au fostu destulu de radicali și republicani. Din care cauză osemintele loră fură scoase afora și aruncate în Sen'a. Pre timpurile restauratiunei Bourboniloru dela 1815—1830 biserică acéşt'a érasă a fostu redată destinațiunei sale celei sacre. În anul trecut 1885 înse cu ocaziunea morței poetulu Victoru Hugo a fostu a două óra străformată în Panteon. De atunci credinciosii din Parisu în lun'a lui Ianuarie cercetéza în locul ei un'a altă biserică din apropiere, anume a Santulu Stefanu. În decursulu verei Parisienii peregrinéza în diverse locuri de grație, precum la Saint Cloud, Pontoise, Notre-Dame du Vertu, Saint Denis, Lourdes, Paray le Monial. Éra publiculu, ce ia parte la peregrinagiile aceste, este așa de numerosu, cătu câte o dată are lipsa și de două trenuri separate.

Dece înse întru omulu în biserici mai cu seamă în Domineci, în sărbători și în postulu mare, atunci pote se cunoșca încă și mai bine, cătu pietate se află în cetatea acéşt'a, ce s'ar paré cu totulă cufundată în valorile lumii celei trecutorie, Numai în biserică Notre-Dame în Dominec'a Pascaloră se cuminecă dela patru până la optu mii de oameni. Toți se apropia pre rendu unulu după

altulu in siruri forte frumose de Santulu altariu, la care patru preoti de-odata impartiescu Sant'a Cuminecatura.

In Domineci si in serbatori in cele 70 de baserici parochiali dela 5 óre demaneti'a pana la 1 óra dupa amédi in fia-care ora se tiene câte un'a santa liturgía, si in unele baserici totu la un'a diumetate de ora cate un'a. In fia-care se tienu câte doue si trei predici pre df. Liturgía solemna si cantata se tiene la 8 si la 11 ore. Dupa amédi se tiene inseratulu, si ser'a se dá binecuventarea cu sant'a Eucharistíe. In un'a fia-care baserica odata pre luna la inseratu se tiene si câte un'a procesiune in launtruulu basericeii. Copfi si copile imbracate in albu mergu inaintea Santei Eucharistíe; dupa eli urméza celelalte persone toti cantandu si tienendu lumini aprinse in mâna.

Tote liturgiile din Domineci si serbatori suntu tare cercetate. La liturgiile cele de demaneti'a iau parte mai cu sema servitorii si lucratorii, cari de multe ori suntu siliti a lucrá si Dominec'a si in serbatori si asia in orele mai târdie nu mai potu cercetá baseric'a. La liturgiile din orele mai târdie iau parte mai cu sema omenii mai cu stare; éra la cele din urma mai cu sema betranii, morbosii si personele comode. La tote liturgiile se cumineca tare multi. Basericile stau de demaneti'a tota diu'a deschise pana ser'a la 8 seau 9 óre, si nice odata nu suntu góle de persone pfe, ce se roga. In fia-care baserica este preste tota diu'a unu preotu de facia gata a ascultá marturisirile credintisiloru seau a alergá la morbosii, ce i chiama.

Darurile de lumini si de flori, ce le primescu basericile in continuu suntu forte multe. Cu deosebire inaintea imaginei Prea Curatei Fetioare ardu in continuu preste tota diu'a lumini aduse de credintiosi. Éra florile in oluri si in buchete suntu asiediate langa olalta in siruri si figuri de multe ori forte frumose. Paretii suntu plini de table de marmora cu inscriptiuni forte frumose asiediate de credintiosi, cari au primitu dela Domnedieu ceva gratia seau au meritatu a li se audf rogatiunea.

In privinti'a acest'a intre tote basericile Parisului se distinge baseric'a numita: Notre Dame des Victoires. Unulu din parochii basericeii acesteia numitu Des Genelles a infientiatu un'a societate pentru intorcerea pecatosiloru. In baseric'a acést'a parietii si columnele suntu pana susu pline cu table de marmora asiediate spre aducere aninte de-catra pecatosi intorsi de societatea acést'a. In 1871 comunistii au inscenatu unu vandalismu tare selbaticu in baseric'a acést'a. Cu tote aceste inse au remasu tare multe obiecte inca, din cari se pote vedé, câte suflete a mantuitu societatea acést'a dela pierire. Societatea are si unu altariu propriu in baseric'a acést'a. Altariulu este incungiuratu cu un'a paduricia mica de flori sadite de persone intorse de societate dela calea cea retacita. Éra in giurulu paduriceii ardu in continuu sute de lumini aduse totu de acelesi persone. I se pare omului candu sta langa altariulu acést'a, cá si cum aru audf in continuu pre pecatosii celi

intorsi strigându ca tra Parintele cerescu cu fiulu celu retacitu: „*Tata gresitám la ceriu si inaintea ta, si nu mai sum vrednicu a mé chiamá fiulu teu; primésceme cá pre unulu din argatii tei!*”
(Vá urmá).

Scheletu de predica despre juramentulu falsu.

Testu: »Si s'au juratu cu juramentu: »ori ce vei »poftí, ti voiu dá, si pana la diumetatea »imperatiei miele«. Marc. VI 23.

E s o r d i n.

Oratoriulu pote incepe cu descrierea juramentulu celui reu alui Irodu facutu fetei sale, care a fostu reu mai cu sema pentru ace'a, cá Irodu nu a cugetatu nice de cum la urmarile cele triste ale unui atare juramentu, va se dica a fostu reu, pentrucá a fostu neprecugetatu, din care cauza curundu dupa ace'a a trebuitu se-i para reu. Irodu inse nu a fostu crestinu, si totusi juramentulu lui este uritu si odiosu pana in diu'a de astádi. Cu cátu este unu juramentu reu mai uritu in unu crestinu? Din care cauza oratoriulu si a propusu a vorbí despre uritiunea juramentulu falsu, si inca

in *partea antaia* va aretá, cátu de greu pecatuesce unu perjuru inaintea lui Domnedieu, si apoi

in *partea a dou'a*, cátu de greu gresiesce unu atare omu si inaintea omului.

P a r t e a I.

Perjurulu pecatuesce greu inaintea lui Domnedieu, si inca

a) in contra *atotuscientiei* lui, fienducá presupune, cá Domnedieu nu cunosce lucrulu, despre care perjurulu voiesce se jore, candu Domnedieu este totusi atotu sciutoriu. Prin urmare cine jora strimbu nega atotu scienti'a lui Domnedieu.

b) in contr'a *sanctitatei* lui Domnedieu, cáce Domnedieu cá prea santu nu pote avé parte la nice unu lucru reu si neadeveratu, si totusi perjurulu prin ace'a cá-lu aduce de marturia a neadeverulu, presupune despre Elu, cumcá pote avé parte la lucruri rele.

c) in contra *dreptatei* lui Domnedieu, care pedepsesce pre celi ce spunu neadeverulu. Perjurulu inse nunumai cá spune neadeverulu, ci inca chiama pre Domnedieu de marturia a neadeverulu, cá si cum Elu ar' fi indiferentu facia cu ace'a, cá óre cineva spune seau nu adevverulu.

Din causele aceste dice Domnedieu in legea vechia: „*Se nu jorati nice odata strimbu pre numele mieu, si astu-feliu se profunati numele Domnedieului vostru, cá eu sum Jehov'a*“. III Moise XIX, 12.

P a r t e a II.

Perjurulu gresiesce reu si inaintea omului, si inca:

a) in contr'a sa, deore-ce perjurulu deca se descopere, prin juramentulu seu celu strimbu si pierde:

1. *Onorea si numele celu bunu* inaintea ómeniloru.
2. -Si pierde *linistea* conscientiei, deca nu se descopere.

b) in contr'a *altor'a*, si inca :

1. Pentru-cà prin elu vétama bunulu deapropelui, deórece de comunu prin jurementu se decide intre alu meu si alu teu.
2. Pentru-cà prin elu vétama si onorea altor'a, candu o acusa neonorifica o arunca de pre sine pre altii.

E p i l o g u.

Din care cauza nu este iertatu se joramu falsu nice odata, deórece prin asia ceva comitemu unu pecatu greu si ne facemu demni de pedepsa grea. Se nu joramu inse nice cu usiorintia nice odata cá Irodu, deore-ce prin asia ceva potemu causá altor'a daune mari, éra noue mustrari grele de conscientia

Scheletu de predica despre providinti'a domnediesca.

Testu: „Domnedieu a datu dreptiloru
„plat'a lucrului loru, si i a dusu
„pro un'a cale minunate».
Cart. intiept. X 17.

E s o r d i u.

Cá unu tata pre copiii sei, asia conduce D-dieu pre omeni la fericirea temporale si eterna, si inca

- A) cu ajutoriulu mintei, care li areta calea cea adeverala
- B) cu ajutoriulu conscientiei, care i abate dela calea cea rea, si
- C) cu ajutoriulu religiunci, care li luminéza calea cu un'a lumina cerésca.

Domnedieu inse nu se multiamesce numai cu conducerea acést'a frésca, ci elu conduce la fericire mai cu sema pre celi alesi si pre càli tare minunate.

Din care cauza si eu cu ocasiunea de astadi vi voiu vorbí despre càlile cele minunate alui Domnedieu, pre cari conduce pre omeni

- I. la fericire temporalala si
- II. la fericirea cerésca.

P a r t e a I.

Domnedieu conduce adeseori pre alesii sei pre càli admirabile la fericire temporale, si inca

a) *la buna stare materiale.* Esemplu avemu pre tinerulu Tobía, care a esitu seracu din cas'a tatalui seu, si s'a intorsu indareptu avutu.

b) *la demnitati si onori.* Esemplu stralucitu avemu pre Josifu, care din inchisore a fostu condusu inaintea tronului regescu, si dupa ace'a pre Davidu, care bàtiulu de pastoriu l'a schimbatu cu sceptru regescu.

c) *la indestulire, sanetate, si la vietia.* Esemplu avemu pre Noe, pre care l'a scapatu din potopu in unu modu atátu de admirabilu, pre Tobí'a, pre care cu fierea unui pesce l'a mantuitu de orbi'a ochiloru, si in urma pre Danila, pre care l'a mantuitu din gur'a leiloru.

P a r t e a II.

Inse pre un'a cale nu mai pucinu admirabila conduce Domnedieu pre alesii sei nu odata si la fericirea eterna, si anume

a) *la intieleptiunea cea adeverata*, ce sta in cunoscerea lui Domnedieu, a vointiei si a invetiaturei lui. Esemplu avemu pre insusi poporul celu alesu, pre care din midiloculu paganiloru nu numai l'a scosu, ci l'a condusu si la cunoscinti'a cea adeverata alui Domnedieu. Esemplu avemu pre Saulu, pre care din perscutoriu l'a facutu vasulu celu alesu, pre Mateiu, pre care din vamesiu la facutu Apostolu, pre sutasiulu Longinu dela cruce, din care a facutu unulu din celi mai credintiosi discipuli alui Isusu.

b) *la cunoscerea de sine*, ce sta in cunoscerea slabitiuniloru si a gresieleloru sale. Esemplu avemu pre Davidu, candu a pecatuitu cu Virsavi'a si pre fiulu celu retacitu.

c) *la virtute*. Esemplu avemu pre profetulu Jon'a, care in pantecele chitului a invetiatu virtutea ascultarei si supunerei lui Domnedieu, si pre santulu Augustinu.

E p i l o g u.

Fericiti dara toti aceia, cari cá si toti acestia, ce i ati auditu, au sperantia in conclucerea acést'a alui Domnedieu, si i se si supunu cu incredere. Eli inca voru fi cá si acestia fericiti si in lumea acést'a si in cealalta.

Sentintie classice morali latine.

1. Qui studet optatam cursu contingere metam
Multa tulit fecitque puer, sudavit et alsit.

Horatius.

2. Nemo adeo ferus est, ut non mitescere possit,
Si modo culturae patientem commodet aurem.

Horatius.

3. Ira furor brevis est: animum rege, qui nisi paret,
Imperat: hunc frenis, hunc tu compesce catena!

Horatius.

4. Qui legitis flores et humi nascentia fraga,
Frigidus o pueri, fugite hinc, latet anguis in herba.

Virgilius.

5. Summum crede nefas, animum praefere pudori,
Et propter vitam vivendi perdere causas.

Juvenalis.

6. Cum quid peccaris, castiga te ipse subinde,
Vulnera dum sanas, dolor est medicina doloris.

Cato

7. Ne pudeat, quae nescieris, te velle doceri,
Scire aliquid laus est, pudor est nil discere velle.

Muretus.

8. Rebus in adversis animum submittere noli,
Spem retine; spes una hominem nec morte reliquit.
Muretus.
9. Clamabam in silvis, quid sit formosa juvenus!
Audit hoc echo garrula, atque: ventus ait.
Ovidius.
10. Contra verbosos noli contendere verbis:
Sermo datur cunctis, animi sapientia paucis.
Cato.
11. Cum tibi vel socium, vel fidum quaeris amicum,
Non tibi fortuna est hominis, sed vita petenda.
Cato.
12. Quae bona sunt, sectare, etiamsi dura videntur
Principio: longus paullatim ea molliet usus.
Cato.
13. Disce libens; quid dulcius est, quam discere multa?
Discentem comitantur opes, comitantur honores.
Muretus.
14. Principio studii radix inamoena videtur,
Sed profert dulces parvo post tempore fructus.
Muretus.
15. Semper opum studio praefer virtutis amorem:
Non opibus virtus, sed opes virtute parantur.
Muretus.
16. Nil facito, quod turpe putes fecisse videri:
Et cura, ut multis tibi sis pro testibus ipse.
Muretus.
17. Si quotiens homines peccant, sua fulmina mittet
Jupiter, exiguo tempore inermis erit.
Ovidius.
18. Temporibus medicina valet; data tempore prosunt,
Et data non apto tempore vina nocent.
Ovidius.
19. Gratia Musa tibi; nam tu solatia praebes,
Tu curae requies, tu medicina mali!
Ovidius.
20. Si tibi difficilis formam natura negavit,
Ingenio formae damna repende tuae.
Ovidius.

Revist'a basericésca.

Provinci'a metropolitana gr.-cat. româna de Alb'a Juli'a. Eruditulu si zelosulu parocu in Satu Singatagu P. O. D. Titu Budu, cunosentu publicului nostru cetitoriu din mai multe opuri ale sale de cuprinsu basericescu, a edatu de curundu éراسi unu opu nou intitulatu: *Tipicu basericescu*. Opulu este impartitu in cinci pârti. Partea I se ocupa cu oficiele sacre,

cum suntu: inseratulu, manecatulu, liturgi'a. Partea II cuprinde mai cu sema adnotatiuni scurte despre tote serbatorile de preste anu. Partea III se ocupa cu bincuventarile objecteloru basericesci, cum suntu vestimentele, vasele si altele. Partea IV tractéza modulu, cum suntu de a se primi acatoliciei, ce se intorcu la baseric'a nostra; éra in urma Partea V esplica mai multe cuvinte slave si grecesci.

Lips'a unei atari carti este la noi de multu semtita. Din caus'a acést'a opulu acest'a si imple la noi un'a lacuna insemnata, si credemu, cá publiculu nostru-lu va si primi cu bratielé deschise. Si preotii si cantorii mai cu sema incepatori voru éd in opulu acest'a unu indreptariu ore care tare folositoriu, si va contribui nu pucina numai la instruirea loro, ci si la introducerea unei uniformitati óre cari rituali, de care preste totu baseric'a resaritului este inca departe.

Unu lucru amu fi doriru noi in opulu acest'a. Anume, cá se fia tractatu in elu si ritulu santeloru sacraminte, cá-ce aceste suntu essenti'a intregu cultulu divin. Tote cele lalte parti ale cultulu divin se referescu mai deaprope seau mai departe la santele sacraminte, asia câtu potemu se dicemu; cum-cá santele sacraminte suntu centrulu totoruru celorlalte servicii sacre. Din caus'a acést'a pre ritualulu santeloru sacraminte este de a se pune pondulu celu mai mare in unu opu ritualu. Speramu inse, cá diligintiei celei neobosite a P. O. D. autoriu i va succede unu preste multu a implé si lacun'a acést'a, si va éd unu nou opu ritualu, care se va ocupá numai cu ritulu santeloru sacraminte.

D. Traianu Muresianu academicu sculptoru in München, fiulu venerandulu nostru publicistu Jacobu Muresianu din Brasiova, in dilele aceste reintorcunduse in patria, a adusu cu sine si un'a busta frumosa de gipsu, ce representa pre Escelenti'a Sa Prea Santitulu Metropolitu Dr. Joanu Vancea de Butes'a. Bust'a desi este construita de tinerulu artistu numai dupa un'a fotografia a Escelentiei Sale, totusi este, potemu dice multu mai frumosa si mai uimerita decâtu ar' poté astepta si celu mai pretensivu dela unu academicu sculptoru in anulu primu. Cándu unu sculptoru face bust'a sa dupa natura atunci observeza usioru tote direptiunile si dimensiunile trasurilor. Cándu inse este avisatu a-si construi bust'a dupa imagine, atunci totc lucrurile acéste trebue se le gacésca. Acést'a este caus'a, pentru care nu potemu decâtu se gratulamú tinerulu artistu, cu atâtu mai vertosu, cá pre câtu scimu noi bust'a acést'a este in Transilvani'a prim'a busta lucrata de unu Romanu. Bust'a a fostu espusa doue dile in un'a sala din edificiele instructiunei, si totu publiculu alesu din Blasiu a alergatu spre a o vedé si a gratulá artistului.

In colonele organului acestuia s'a deplansu de multe ori aparitiunca ace'a trista, cá printre barbatii nostrii laici de cultura, si nu odata chiaru si printre preoti intempina omulu de multe ori idei atâtu de gresite despre religiune si baserica, câtu-lu cuprinde o justa ingrigire cu privire la sortea poporulu nostru. Cáco cunoscutu lucru este, cá decadinti'a generala a unui poporu se incepe totu-de-a-un'a cu decadinti'a religiosa. Din care cauza ne si dore amaru de câte ori suntemu siliti a audi seau a ceti atari idei. Cu atât'a inse este mai mare bucuria nostra, cándu raru, tare raru intempinamu printre laicii nostrii de cultura idei corecte despre religiune si baserica. Acést'a ni s'a intemplatu in dilele trecute in unu articulu alu Tribunei scrisu de D. Joanu Slavici Directoriulu organului acestuia alu nostru respectatu si laudatu chiaru si de straini. D. Slavici se distinge tare multu intre barbatii nostrii prin ace'a, cá densulu nu este omulu frasei, ci unu adeveratu barbatu de spiritu. Densulu nu macina câtu cu treaba, câtu fora treaba la cuvinte numite principia liberali si de a-le civilisatiunei. Densulu judeca mai antaiu lucrurile fora de nice un'a preocupatiune, si trebue se marturisimu; cá pre calea acést'a ajunge de multe ori la rezultatele cele mai corecte. la cari pucini altii potu se ajunga. Atari rezultate ale cugetarei sale clare, objective si nepreocupate a depusu si in articulu amintitu. Ansa la articulu acest'a ia datu scriotoriulu Xenopolu professoriu de istoria la universitatea din Jasi. D. Xenopolu scrie in continuu precum dice latinulu: *de omnibus scibilibus atque inscibilibus*. De profesiune inse se

dă de istoricu. Căta valoare istorica inse au scrutarile lui, a aretatu mai in anulu trecutn D. Nicolau Densusiannu, care ia criticisatu studiele lui asupr'a continuitatei Romaniloru in tierile aceste. Din critic'a acést'a a esitu D. Xenopolu atátu de ignorantu in lucrurile istorice, cătu inusii trebue se se mire candu-si aduce aminte, că voiesce se tréca de istoricu. Nu de-multu a tienutu si unu discursu filosoficu publicatu si in foile cele de dineóce. In discursulu acest'a la inceputu jóra pre principiile materialistice alui Büchner, Haecckel, Moleschott, Comte, Stuart Mill si Spencer, apostolii moderni ai materialismului celui mai crasu. Candu ajunge inse la ideile estetice ale artiloru frumose, atunci fora a scí cadé de-odata in ideile crestine de estetica, cum suntu ele depuse in sericire Santului Tom'a, Augustinu si alti filosofi crestini. Pote că D. Xenopolu nu va crede unei foi »papiste«. Din care cauza l'amu rogá se ié in mâna Estetic'a crestina a professoarei Jungmann din Innsbruck, si se va convinge, că ideile estetice, ce le a enunçiatu densulu cá adeverate, suntu cele crestine, desi densulu pote că n'a sciutu acni suntu. Nu scimu de unde le-a luat. Anevoie inse credemu, că a sciutu ce a luat, candu le-a luat. In urma D. Xenopolu in dilele trecute s'a acatiatu si de cestiunea religioasa, cá se-o tracteze in modulu scu superficialu in unu articolu scrisu in »Vointi'a nationala« din Romani'a. Nu amu cetítu articolulu acest'a intregu. Din unele sentintie inse reproduce in »Tribuna« se vede, că contine idei, ce le enunçia publiculu, ce discuta cestiunile cele mai momentose sociali, politice si religiose prin cafenele, cu adausulu, că tonulu in care D. Xenopolu predá ideile aceste este tare ordinariu. La articolulu acest'a a respúnsu D. Slavici in »Tribuna« in unu modu forte corectu. Ideile, ce le enunçia D. Slavici in articolulu acest'a despre insemnatatea religiunei in midloculu torentelui cestiuniloru sociali si politice, ce agitéza si voru agitá totu-de-a-un'a omenimea, au caracterulu evangelicu celu mai frumosu. Totu acést'a trebue se dicemu si despre modulu, cum densulu in articolulu acest'a considera natur'a si originea religiunei. Căti nu suntu, cari au trecutn prin studie academice de teologia, si totusi suntu departe de a avé cu privire la lucrulu acest'a idei asia corecte si clare? Nu mai pucinu corecte suntu si ideile, ce le enunçia densulu in articolulu acest'a si despre relatiunea basericeii facia cu scienti'a, despre meritele basericeii orientali si occidentali facia cu civilizatiunea Europei, in care cu deosebire D. Xenopolu cá professoriu de istoria a aretatu un'a ignorantia splendida. In urma tare corectu a vorbitu D. Slavici in articolulu acest'a si despre meritele basericeii nostre unite pentru cultura, si in pucine, inse pregnante cuvinte a caracterisatu tare bine clerulu nostru.

Marturisimu sinceru, că idei asia corecte cu privire la religiune si baserica nu erámu dedati a aflá decâtu in foi germane si francese de caracteru pronunçiatu basericescu. Din care cauza articolulu acest'a ni a si causatu un'a bucurie si placere deosebita, vediendu că *tandem atiquando* si la noi incepe a se face lumina in lucrurile aceste, in cari pre la unii domnesce intunerecu asia de mare. Si amu dorí, cá de multe ori se ni se dee ocaziune a cetí atari articoli scrisi de barbatii nostrii laici destinsi.

Articolulu este urmatoriulu :

„Vointi'a Nationala“, organulu oficiosu alu guvernului român, publica in numerulu dela 3 Julie in cestiunea pastoralei Monseniorului Palma unu articolu insemnatu de dl. A. D. Xenopolu. Sum convinsu, că acelu articolu nu esprima vederi impartasite de cercurile guvernamentale din Romani'a. D-lu A. D. Xenopolu inse, profesoru la universitatea din Jasi si omu cu reputatiune literara, este pentru multi omeni unu feliu de autoritate, mai alesu deca pote se-si emita ideile in coloanele diuariului „Vointi'a Nationala“; de ace'a nu este bine se treaca cele díse de d-sa fora se se puna in evidentiia spiritulu bolnaviciosu ce se propaga prin ele.

Nu voiu reproduce intregulu articolu, ci me voiu marginí la câteva tese,

din cari ori si cine se va convinge, că d-lu Xenopolu, combatându baseric'a papala, combate chiar crestinismulu.

Eta câteva din aceste tese:

„Romani'a a aretatu intr'o alta cestiune multu mai grava decâtu cea religioasa, cea economica, că scie a aperá interesele ei

„Scimu, că religi'a catolica si- bate joc de sciintia

„Franci'a decându e republica nu trece o dí fara cá se aduca lovituri religiunei ucidiétóre de spiritu a catholicismului

„Ce erá propagand'a catolica între Români decâtu latírea totu mai multu a unei *companii de exploatare basata pre nesciintia si fanatismu*? Apoi basericeii nostre celei ortodoxe *celu puținú acestu pecatu* nu i-se pote pune in socotéla, de a fi voitu se acapareze consciintiele pentru a storce avutiile. *Ea a fostu totu de-a-una saraca si seraci suntu reprezentantii ei*“.

Noi crestinii, înainte de tóte, nu admitemu, că pote se fia in lumea acést'a vre-o cestiune „*multu mai grea cá cea religioasa*“. Têmpu de veacuri indelungate parintii, bunii si strabunii au pusu cestiunile religioase mai presusu de tóte. Si mai alesu d-lu Xenopolu trebue se o scie acést'a forte bine, căci e profesoru de istorie si cetatianu a unei tieri, care s'a supusu formidabilei puteri otonome, a renuntyatu la independinty'a ei, a platitu tributulu mare, a suferitu celea mai mari nedreptatiry, dar' in cestiune religioasa n'a intratu nice odata in transactiuni.

Crestinismulu pune viaty'a sufletesca mai presusu de cea trupésca, interesele morale mai presusu de cele „economice“, religiunea mai presusu de tóte, si in cestiunea acést'a nu se mai admite nice una discutiune între crestinii: a le spune Româniloru, că cestiunea economica e „*multu mai grava cá cea religioasa*“, va se díca a scapá din vedere, că ei suntu crestinii ori, cea-ce e si mai reu, a propagá între dingsii unu modu de a vedé necrestinescu.

Mai pronuntyata e acést'a propaganda in tes'a, că religiunea „si- bate jocu de sciintia“.

Ce e dreptu, d-lu Xenopolu o díce acést'a despre religi'a catolica in deosebi. Acest'a nu e inse decâtu primulu pasiu. Ce'a-ce se díce astády despre catholicismu, se va díce mâne sí despre ortodoxie; ba chiar acum in mintea cetitoriului se produce ide'a, că religiunea in sine este o luare in bataie de jocu a sciintiei, fiendu-cá in adeveru religiunea, ori si care ar ff ea, este o negare a sciintiei. Punctulu de plecare alu religiunei e tocmai nemernicia omenésca, duiosulu adeveru, că suntu numai forte pucine lucrurile, pre cari omulu pote se le scie, că sfer'a sciintieloru e forte marginita si cá nu-i remane omului alta mangaiare, decâtu credinty'a, cându e vorb'a de lucruri, pe care nu pote se le petrundia cu mintea. Nici odata dar baseric'a fie ea ori si care, nu cere se scimu ceva, ci se credemu cea-ce nu vomu poté nice odata se scimu. Deca suntu omeni, cari nu pou crede, ori se perdu in absurd'a ilusiune, că le este datu se scie totulu, ei din punctulu de vedere crestinescu suntu vrednici de tota compatimirea.

Si totusi Franci'a, care da atâte lovituri „religiunei ucidentória de spiritu“, ne este destula dovada, ca punctulu de vedere crestinescu e celu sanetosu. Lovindu religiunea Franci'a se lovesce pre sine insasi, si nu din întemplare decadenti'a religiosa a Franciei e impreunata cu decadenti'a morala, cu decadenti'a economica, cu decadenti'a politica, cu o decadentia generala. Omulu, care si-a pierdutu credinti'a nu e totu omulu, care erá, precandu credea: elu si-a pierdutu razimulu moralu, si numai trece pre cãi de mai inainte croite, ci retacesce prin viatia cá unulu care nu scie de unde vine, unde are se mearga, nu scie ce cauta in lumea acést'a, vrea se rezoneze, unde putinti'a resonamentului incetéza si traiesce mistuindu-se pre sine insusi. Nu religiunea este ce'a ce a ucisu spiritulu in Franci'a, ci necredinti'a si singur'a vina a basericei catolice este, cá nu a sciutu se combata acést'a necredintia. (? Red.).

Omulu din firea lui este inclinatú spre abusu, si nu e de miratu, deca omenii au abusatú de influenti'a, pre care o aveáu cá pastori sufietesci. Nu pote nimene tagadú, cá s'au comisu asemenea abusuri si in baseric'a romano-catolica: aceste abusuri nu i dau inse nimenuia dreptulu de a afirmá, cá baseric'a romano-catolica este „o compania de exploatare basata pre nesciintia si fanaticismu“, nici cá ea „a acuparatu conscientiele, cá se stórca avutiile“.

D-lu Xenopolu, profesorulu de istorie, trebuie se scie ce anume a facutu baseric'a romano-catolica cu averile, pre care le-a adunatu. Au fostu, ce e dreptu, si omeni, cari au abusatú de ele, dar' averile n'au fostu adunate, cá se se abuzeze de ele, ci in vederea unoru scopuri forte nobile, care au sf' fostu realizate. Din baserica pornesce totu avêntulu culturalu alu societatii noastre si abia acum de vre-o suta de ani art'a sf' sciinti'a au devenitu lucruri profane. Si urmasii nostrii voru judecá, deca devenindu profane, ele s'au inaltiatu ori au decadiutu.

Cu deseversire falsa e paralel'a, pe care o trage D-lu Xenopolu intre baseric'a latina si cea orientala, care va fi avêndu multe pecate, nu inse pecatulu de a fi ingramaditu averi. Asiu intielege, cá noi Români din Ardealu se o dîcemu acést'a, fiendu-cá „representantii nostri basericesci in adeveru au fostu sf' suntú seraci“. Nu potú inse se o dica fratii nostri din Bucovin'a, nu mai alesu cei din Români'a, unde baseric'a a adunatu averi colosale. Deosebirea e numai, cá baseric'a orientala a adunatu averile si le-a pastratu, dar' nu scia ce se faca cu ele, preându cea latina s'a folositu de ele, cá se creeze monumente neperitória si se ridice nivelulu generalu alu omenirii.

Dar' ce'a ce mai alesu ne atinge, e lipsa de crutiare, cu care D-nulu Xenopolu se pronuntia asupr'a basericei române greco-catolice.

Pentru noi Români din tierile corónei ungare nu este nemicu mai gingasiu, cá cestiunea religionara, care tempu de aproape doue veacuri ne-a fremêntatu si slabitu. Suntú si astadi intre noi omeni, cari nu voru se uite desbinarile din trecutu si se voru fi bucurându póte, cá D-nulu Xenopolu a crediutu de evenintia a afirmá, cá propagand'a catolica facuta intre noi nu a fostu decátu

latirea unei companii de exploatare. Acesti omeni trebuie in se simta, că D-nulu Xenopolu nu dà numai in baseric'a papala si că argumentele aduse de d-sa contr'a catolicismului ar' poté se fie totu atâtu de valide si contr'a ortodoxiei.

Avem in fati'a nostra experintiele facutu in tîmpu de doue sute de ani, si din aceste experientie tragemu invetiatura, că baseric'a romana nu a exploatatu pre Români uniti cu ea. Averile bisericeii române greco-catolice ce a potutu se le adune in tîmpu de doue secole, au fostu intrebuintiate pentru ridicarea nivelului nostru culturalu, si nimene nu va pune la indoiala adeverulu, că cea mai culta parte a preotimii române este cea româna greco-catolica.

Si chiar deca s'ar dovedî, că prin cultur'a catolica preotii greco-catolici se instrainéza de poporulu român, ce'a ce nu s'a doveditu inca, nu este acum timpulu se punemu la ordinea dîlei o cestiune atâtu de gingasia, cum este acést'a.

A esitu de sub tipariu program'a Gimnasiului, Preparandiei, Normei si scolei populare de fetitie din Blasiu pre anulu scolasticu 1885/6. Din program'a acést'a se vede, că la gimnasiu au functionatu in anulu acest'a 1 Directoriu, 14 professori ordinari si 3 estraordinari. La inceputulu anului scolasticu au fostu immatriculati 387 scolari. La capetulu anului scolasticu au remasu 367. La institutulu preparandialu au functionatu 1 Directoriu, care este acel'asi si la scolele normali si de fetitie, si 5 professori. Preparandi in tote trei cursurile au fostu 66. La scol'a normala au functionatu 1 Directoriu si 4 professori. Scolari au fostu 198. La scol'a de fetitie au functionatu 2 professorese si 1 catechetu. Eleve au fostu in doue clase 43. In Seminariulu tinerimei române gr. cat. fundatu de Escellentia Sa Prea Santitulu Metropolitu au fostu 81 de studenti, dintre cari 5 in fundatiune, éra 76 pre plata. Superiori au functionatu 3, anume: 1 Rectoru, si 2 prefecti, unulu pentru gimnasiulu superioru, si 1 pentru celu inferioru. Dintre elevi au fostu Eminent 14, Premiati 24, Primasi 61, Cu secunda, cari se admitu la repetirea esamenului 6, Cu secunda ce remanu in ace'a clasa 0.

Totu acumu ni a sositu si programulu gimnasiului gr. cat. romanu din Beiusiu de pre. anulu scolasticu espiratu. La gimnasiulu acest'a a functionatu 1 Directoru, 13 profesori si 4 catecheti pentru scolarii ce nu se tienu de confesiunea seau ritulu gr. cat. Studenti immatriculati au fostu 214.

Cu bucuria amu cetitu in programulu gimnasiului acestuia, că Ilustritatea Sa Prea Demnulu Episcopu de Oradea mare Mihailu Pavela a pusu in prevedere redicarea unui edificiu nou gimnasialu asia de mare că si celu vechiu in continuitate cu acést'a si ajustatu intru tote dupa cerintiele moderne, si că elaborarea planului pentru edificiuulu celu nou o a si concediutu architectului Archidieceesi de Alb'a-Jul'a, si că adunarea materialului recerutu s'a si pusu deja in curgere. Binncuventata e de Domnedieu dieces'a cu unu atare pastoriu, despre acarii fapte marinimose si generose cetesce omulu in continuu.

Austro-Ungari'a. Escellentia Sa Dr. Celestinu Ganglbauer Metropolitulu de Vien'a a fostu din partea Santiei Sale incunoscintiatu, că in consistoriulu din 7 Juniu a. c. va fi numitu Cardinalu alu bisericeii romane, din care cauza Escellentia Sa a si caletoritu la Rom'a.

Rom'a. In Consistoriulu din 7 Juniu a. c. Santi'a Sa Pontificele a creatu mai multi Cardinali si a si preconisatu mai multi episcopi de curundu denumiti.

Germania. Legile cele noue confessionali din regatul Prusiei, prin cari s'a restatoritu pacea între statu si baserica, dupa ce au obtienutu sanctionarea majestatica, au intratu in vigore din 8 Juniu.

Francia. Unu lucru horibilu a aflatu unu membru alu consiliului municipalu din Parisu. A aflatu anume, că in unu manualu de scola ocure de vero cateva ori numele lui Domnedieu si a providintiei. Numai decātu in prim'a siedintia a consiliului s'a si grabitu a propune eliminarea cartei acesteia din scola, că nu cumva „spiritualismulu se infecteze inim'a tinerimei“.

Spania. Sanctitatea Sa Sumulu Pontifice Leonu XIII a primitu se fia patrinu la botezului regelui celui micu Alfomu XIII nascutu dupa mortea tatalui seu. La botezulu intemplat in 23 Maiu a. c. Sanctitatea Sa a fostu reprezentatu prin nuntiulu apostolicu din Madridu.

Nr. 18—1886.

Incunoscintiare.

Superioritatea seminariului tinerimei române gr. cat. dela gimnasiulu din Blasiu aduce la cunoscinti'a onoratului publicu, care voiesce in anulu scolasticu venitoriu 1886/7 a-si cresce fiii in Seminariulu numitu, cumcà terminulu concursului de primire s'a statoritu pre diu'a de 15 Augustu stilulu nou a. c., pana la care di toti parintii doritori, că fiii loru se fia primiti in acelu Seminaru, voru avé se-si tramita concursele adresate Escellentiei Sale Prea Santitului Metropolitu in Blasiu, de unde apoi in tempulu celu mai scurtu li se voru spedá resolútiunile.

La concursulu celoru ce nu au mai fostu in Seminaru este de a se alaturá si testimoniu depre clasa absolvata in anulu scolasticu espiratu.

Condiúniile primirei suntu urmatoriele:

1. Pentru unu tineru voru fi de a se platí câte 10 fl. pre luna, si asia pre unu anu 100 fl. v. a. Platirea are se se intemple **cu tota punctualitatea** in doue seau in patru rate anticipande.

2. Pentru unulu fia care tineru la inceputulu anului este de a se solví un'a tacsu de inscriere de 4 fl. v. a.

3. Fia-care tineru are se aduca cu sine: a) 4 parechi de schimburi bune de pânza seau giolgiu; b) 4 naframi de posunariu si 2 la grumazi; c) 2 parechi de caltiuni buni si 4 parechi de petiorete (fuseclii seau obdele); d) 2 parechi de cioreci (pantaloni); e) 2 pieptare (gilete) si 2 rocuri, colorea acestor'a se fia suria; f) 1 pelaria.

4. Vestimente de patu: a) unu strejacu (sacu pentru pentru paie la asternutu dedesuptu); b) 3 fecie albe de patu; c) 2 perini si 4 fecie de perini pistritite, si plapoma seau tiolu.

5. Fia care tineru are mai incoló se-si aduca 3 stergarie si 2 pieptini, unulu raru si altulu desu, apoi unu cutitu, un'a furcutia, un'a lingura de pacfong, unu paharu si trei servete.

6. Fia-care se-si aduca si peria de vestimente si de curatftu caltfunii.

7. Parintii in decursulu anului scolasticu se nu tramita filoru din Seminariu nice articlii de mancare, fiendu in acést'a privintia de ajunsu prevediuti in Seminariu, nice bani, ci lipsele de vestimente, càrti si altele de genulu acest'a se li le implinésca pre calea superioritateri, cá asia se se evite ori ce ocasiune la escese si transgresiuni de disciplina daunatiose educatiunei si progresului in studie.

Pentru sum'a de 100 fl. v. a. pre unu anu scolasticu tineriloru se va dá urmatori'a provisiune:

1. Locuintia in etagiulu Seminariului in sale mari, sanetose, luminoase, prevediute cu tote supelectilele de lipsa si curatfte in fia-care di de doue ori.
2. Viptu intregu regulatu, si anume:
 - a) dejunu câte unu patrariu de litra de lapte caldu ori supa de chiminu.
 - b) prandiu trei plese, si anume: supa, carne cu sosu si mancare grosa, éra in domineci si serbatori patru plese.
 - c) cina doue plese, adecà: supa si mancare grosa cu pucina carne; In dile de postu cu un'a plésa mai pucinu la prandiu.
 - d) pane la amédi si la cina cate 300 de grame, la dejunu 100 grame, cu totulu 700 grame pre di.
3. Spelatulu intregu preste anu.
4. Luminatulu in totu tempulu recerutu.
5. Incalditulu in tempu de ierna in salele de locuitu, de dormitu, in infirmaria si in refectoriu.
6. Medicina din apoteca pentru celi morbosii si viptulu prescisu de medicu.
7. Instructiune in casu de lipsa prin individi eminenti.

Parintii, cari aru dori, cá copiii loru se capete viptulu superioriloru seminariali la mes'a acestor'a, aceia la inceputulu anului se voru intielege cu superioritatea seminariala cu privire la pretiu, care va variá dupa etate dela 14—16 fl. v. a. Viptulu acest'a consta: a) la dejunu cafea cu lapte; b) la amédi patru specii si c) ser'a doue. Éra panea este in un'a forma.

Atâtu celi ce au fostu suscepti inca in anulu trecut, câtu si celi ce dorescu a fi suscepti acumu, voru avé se-si tramita suplicele pana la terminulu indicatu. Celi ce nu le voru tramite in scrisu, nu voru fi luati in considerare. Éra celi primiti voru avé de a se presentá pre 31 Augustu st. n. a. c. inaintea Rectoratului Seminariulu la 4 óre d. a. spre a fi visitati prin mediculu archidiecesanu.

Blasiu 6 Juliu n. 1886.

Dr. Alesandru Gram'a m. p.
Rect. Sem.